

ترجمہ

نہج البلاغہ

حضرت امیر المؤمنین (ع)

(با تجدید نظر و ویرایش جدید)

مؤسسہ فرہنگی تحقیقاتی امیر المؤمنین (ع)

محمد دشتی

○ مختصری از زندگی نامه حجت الاسلام استاد محمد دشتی

استاد محمد دشتی رحمته الله در سال ۱۳۳۰ در روستایی به نام «آزادمون» از توابع شهرستان محمود آباد متولد شدند. پس از گذراندن مراحل ابتدایی، در سال ۱۳۴۲، با توجه به علاقه شدید ایشان نسبت به علوم حوزوی، وارد حوزه علمیه شده و در حوزه عملیه شهر آمل «مسجد امام حسن عسکری علیه السلام» به فراگیری علوم حوزوی پرداختند. سپس در سال ۱۳۴۳ وارد حوزه علمیه قم شده و در مدرسه حضرت آیه الله العظمی گلپایگانی رحمته الله مشغول به تحصیل شدند، و در مدارس رضویه و فیضیه ادامه تحصیل دادند.

دروس خارج فقه را خدمت حضرت آیه الله مشکینی (کتاب حدود و دیات) و حضرت آیه الله جوادی آملی (متاجر) و حضرت آیه الله مکارم شیرازی (صلوة) و یک دوره اصول را خدمت حضرت آیه الله میرزا هاشم آملی رحمته الله فرا گرفتند. در فلسفه، (کتاب اشارات) را خدمت حضرت آیه الله حسن زاده آملی و (کتاب اسفار اربعه) را خدمت حضرت آیه الله جوادی آملی و حضرت آیه الله محمدی گیلانی و (شرح منظومه) را خدمت آیه الله حقی فرا گرفتند.

روش تحقیق و نویسندگی را ابتداء در محضر شهید مفتاح رحمته الله و سپس حضرت آیه الله سبحانی و شهید محمد مصطفوی کرمانی رحمته الله در طول سال‌های ۵۰ تا ۵۷ آموختند.

استاد دشتی رحمته الله در تحقیقات خود، محور اصلی را نهج البلاغه قرار دادند و در ضمن آن به عقاید اسلامی، فلسفه احکام، و ارزیابی زندگی سیاسی اهل بیت علیهم السلام نیز توجه داشتند. از استاد دشتی رحمته الله حدود ۱۱۰ اثر گران بها به یادگار مانده است که به جهت دارا بودن از قلم روان و بیان مطالب مورد نیاز جامعه، مورد استقبال فراوانی قرار گرفته است.

○ فرمایشات مقام معظم رهبری (حفظه الله) پیرامون استاد دشتی

مقام معظم رهبری (حفظه الله) در دیدار خانواده استاد با ایشان «متم ترمه ۱۳۸۰»، ضمن بیان فرمایشات بسیار مهم و ارزشمندی پیرامون شخصیت وجودی استاد دشتی رحمته الله و تألیفات ایشان، فرمودند: آقای دشتی جزو عناصر مفید بودند، زحمت‌هایشان با ارزش بود. وقتی ایشان پیش ما آمدند، من خیلی خوشحال شدم. قبلاً فهرست ایشان را بر نهج البلاغه (معجم المفهرس نهج البلاغه) دیده بودم. حیف شد، ایشان می‌توانست سال‌ها خدمت کند، ایشان خیلی پرشور و پر انرژی بودند. خداوند انشاء الله این زحمات را از ایشان قبول کند. احترام به ایشان، احترام به اسلام، امیرالمؤمنین و نهج البلاغه است.

مقام معظم رهبری پس از سؤال کردن از تعداد تألیفات استاد فرمودند:

ایشان ۱۱۰ جلد کتاب چاپ شده و چاپ نشده داشتند؟ بسیار خوب، ماشاء الله، چه عمر با برکتی. من اغلب کتاب‌های ایشان را مطالعه کردم، بسیار مفید و خوب هستند. با این سن کم این تعداد کتاب، بسیار خوب است. کتاب‌های ایشان خیلی مفید است، کتاب معجم ایشان از همه بهتر است، من نگاه کرده بودم، خیلی خوب است. ترجمه نهج البلاغه ایشان از همه ترجمه‌ها، بلکه از اغلب ترجمه‌های موجود بهتر است، وقتی برای مدارس نهج البلاغه تقاضا کردند، ترجمه ایشان را پیشنهاد دادم.

«ایشان خوش سلیقه، خوش رو و با پشت کار بودند.»

• ترجمه نهج البلاغه

همراه با :

- ۱ - عنوان دادن به مفاهیم نهج البلاغه (۲۷۳۰ عنوان) در متن عربی و فارسی
- ۲ - نامگذاری خطبه‌ها، نامه‌ها، حکمت‌ها (۱۵۰۰ عنوان)
- ۳ - اشاراتی به علوم و فنون روز
- ۴ - عمومی بودن ترجمه
- ۵ - رعایت اصل پیام رسانی در ضرب المثل‌ها
- ۶ - تفسیر صحیح متشابهات و عبارت‌های مشکل
- ۷ - آوردن نکات تاریخی و جغرافیای اماکن در پاورقی
- ۸ - آوردن اسامی اشخاص و اماکن در متن و پاورقی
- ۹ - ثبت شأن صدور خطبه‌ها، نامه‌ها، حکمت‌ها
- ۱۰ - فهرست موضوعی دارای حدود ۱۸/۰۰۰ عنوان کلی و جزئی
- ۱۱ - فهرست مطالب کامل
- ۱۲ - آوردن توضیحات ضروری در متن و پاورقی
- ۱۳ - حل تضادهای ظاهری
- ۱۴ - آوردن اختلاف نسخه‌ها
- ۱۵ - شماره‌گذاری متن عربی
- ۱۶ - آوردن موضوعات کلی خطبه‌ها، نامه‌ها، حکمت‌ها (مثل: سیاسی، اخلاقی، اقتصادی)
- ۱۷ - ترجمه توضیحات سید رضی با عنوان (می‌گویم)
- ۱۸ - مشخص کردن مرجع ضمایر (هو، هم، انهم، انه) که مورد نظر امام بودند.
- ۱۹ - مشخص کردن مخاطب‌های امام علیه السلام در نهج البلاغه
- ۲۰ - تفسیر صحیح عبارات عام و خاص، مطلق و مقید
- ۲۱ - تبیین صحیح اهداف امام علیه السلام در طرح ارزش‌ها و مبانی اعتقادی
- ۲۲ - آوردن آدرس آیات قرآن (در پاورقی)
- ۲۳ - آوردن برخی از اشعار ضروری
- ۲۴ - آوردن مدارک بعضی از احادیث موجود در کتاب
- ۲۵ - آوردن آمار و ارقام ضروری
- ۲۶ - اشاره به نقد مکاتب رایج در پاورقی
- ۲۷ - آوردن جدول اختلاف نسخه‌های مختلف نهج البلاغه
- ۲۸ - تصحیح آدرس‌ها و کلمات در ترجمه و فهرست

○ سایر همکاران :

- کنترل و تصحیح : ۱ - دکتر سید محمد شفعی ۲ - حجت الاسلام محیطی ۳ - حجت الاسلام سید هاشم حسینی کوهساری
- ویراستاری متن : ۱ - سید محمود علوی ۲ - محمد نصیری ۳ - محمد مهدی دشتی
- پژوهشی و صفحه آرایی : ۱ - محمد مهدی دشتی ۲ - حسین دشتی

نهج البلاغه

ترجمه : استاد محمد دشتی

ناشر : هم میهن

نوبت چاپ : اول ۸۶

چاپ : بهمن

قطع : وزیری

تیراژ : ۵۰۰۰ جلد

قیمت : ۴۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۷۶-۰۵-۱

تلفن مرکز بخش: ۹۱۲۶۵۱۶۳۹۲+

بسم الله الرحمن الرحيم

« به نام آن که علی علیه السلام را به جهانیان عطا فرمود »

از سال ۴۰۰ هجری که سید رضی رحمه الله با فکری نورانی و با اهدافی والا، به جمع آوری برخی از آثار علمی حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام همت گماشت و نهج البلاغه را تدوین کرد که عطر وجودی آن جان و جهان را شاداب نمود، تا کنون، ترجمه‌های گوناگونی به زبان فارسی تحقق پذیرفته و هریک از مترجمان با اهداف و انگیزه‌های متفاوتی به اقیانوس همیشه موج علوم علوی نگریسته‌اند.

● اول - انگیزه‌های ترجمه

با شناسایی و جمع آوری ۳۰ ترجمه کامل از نهج البلاغه، از قرن پنجم (به تصحیح عزیر الله جوینی) تا روزگار نورانی انقلاب اسلامی ایران، و بررسی اهداف و شیوه‌ها و قابلیت‌های نهفته در آن و با توجه به ضرورت مطرح کردن مفاهیم نهج البلاغه از نظر کاربردی در مجامع فرهنگی، به این نتیجه رسیدیم که هنوز هم به ترجمه‌های دیگری نیاز است؛ زیرا:

یکی با جاذبه‌های ادبی قلم زده؛

و دیگری در مرز و حدود الفاظ و عبارات مانده؛

برخی با شیوه‌های ترجمه آزاد، دچار تندروی‌هایی شدند؛

و برخی دیگر تفسیر و ترجمه را به هم آمیخته‌اند؛

بعضی در ترجمه تحت اللفظی موفق، اما در پیام رسانی کوتاهی کرده‌اند؛

و بعضی دیگر در پیام رسانی موفق، اما از حدود الفاظ و عبارات فاصله گرفته‌اند؛

و مخاطب ترجمه‌ها نیز از نظر کاربردی متفاوتند؛

برخی از ترجمه‌ها به قشر خاصی از جامعه تعلق دارد (تنها محققان و ادیبان و اهل نظر می‌توانند از آن بهرمنند گردند)؛ و

برخی دیگر به گونه‌ای سامان یافته‌اند که برای نسل معاصر قابل استفاده نیستند و کاربرد عمومی ندارند.

با توجه به واقعیت‌های یادشده، و با درک نیازهای نسل معاصر در کلاس‌های گوناگون علوم انسانی و معارف

و نهج البلاغه، بر آن شدیم تا ترجمه‌ای گویا و متناسب با اهداف کاربردی از نهج البلاغه تحقق پذیرد که:

الف - قابل فهم و درک برای عموم افراد جامعه باشد؛

ب - به گروه خاصی از جامعه تعلق نداشته باشد؛

ج - اصل پیام رسانی دقیقاً رعایت گردد؛

د - از هرگونه رمز و اشاره و کنایه و کلی‌گویی اجتناب شود؛

ه - مخاطب‌های امام علیه السلام آشکارا معرفی گردند؛

و - توضیحات ضروری در متن یا پاورقی آورده شود؛

ز - پیام ضرب المثل‌ها کشف، و به نسل معاصر شناسانده شود؛

ح - مفاهیم نهج البلاغه در قالب هزاران عنوان زیبا و گویا ارائه شود.

تا همه اقشار جامعه بتوانند از آن بهرمنند گردند.

با چنین آرزوها و اهداف ارزشمندی در آستانه نهج البلاغه زانو زدیم و از نور ولایت علوی مدد گرفتیم؛ که

همه از برکات کلاس‌های آموزشی و عنایات حضرت مولی‌الموحدین امیرالمؤمنین علیه السلام است. آری:
به ذره‌گر نظر لطف بوتراب کند به آسمان رود و کار آفتاب کند

• دوم - نگاهی به ترجمه‌ها

برای شناخت صحیح ترجمه‌ها و توان کاربردی آن، باید از سطوح مختلف و گوناگون مفاهیم نهج‌البلاغه آگاهی داشت؛ باید بدانیم که: ژرفای اقیانوس موج علوم غلوی چگونه است؟ و معارف بلند و وحی گونه نهج‌البلاغه دارای چه ویژگی‌ها و تقسیماتی است؟ آنگاه به سراغ ترجمه‌ها برویم، و توان کاربردی آنها را مورد ارزیابی قرار دهیم. معارف عمیق و ارزشمند نهج‌البلاغه را می‌توان در سطوح مختلف و عمومی، تخصصی و فوق تخصصی به ارزیابی گذاشت.

الف - مفاهیم عمومی

مفاهیمی مانند مباحث تاریخی، اخلاق فردی، خودسازی، اخلاق عمومی، تذکرات عمومی، گفتگوهای عادی با مردم، با فرزندان و با کارگزاران حکومتی مفاهیمی عمومی‌اند.

نسبت به این دسته از معارف نهج‌البلاغه، مشکل خاصی وجود ندارد و هرگونه ترجمه‌ای مفید است: ترجمه آزاد یا مقید به متن، یا ترجمه‌ای ادبی و... و با الفاظ و عباراتی قدیمی یا نوین.

ب - مفاهیم و معارف تخصصی

برخی دیگر از مباحث نهج‌البلاغه، فنی و تخصصی است و به علوم و فنون و رشته‌های تخصصی بسیاری از معارف و علوم انسانی و غیر انسانی تعلق دارد. از این رو زبان خاص خودش را می‌طلبد، و الفاظ و عبارات و شیوه‌های تحقیق مربوط به همان رشته‌ها را لازم دارد، مانند:

• مباحث کلامی، فلسفی، اعتقادی

• مباحث اقتصادی

• مباحث سیاسی و مدیریتی

• مباحث نظامی، جنگ و صلح، آموزش نظامی

• مباحث بهداشتی، طب و درمان

• مباحث روانشناسی، روانکاو، روانشناسی بالینی (درمانی)

• مباحث جامعه‌شناسی

و دیگر مباحث ارزشمندی که به ده‌ها رشته علمی مصطلح امروز ارتباط پیدا می‌کند. طبیعی است که تنها با ترجمه الفاظ و عبارات نهج‌البلاغه نمی‌توان مفاهیم این دسته از مباحث تخصصی را به خوانندگان منتقل کرد. باید صاحب نظران هر یک از رشته‌های یادشده از دیدگاه تخصصی خویش به ارزیابی و کنکاش پیردازند تا حق مطلب اداء شده و ترجمه و تفسیر صحیحی تحقق پذیرد.

با توجه به این واقعیت است که می‌گوییم: برای نهج‌البلاغه، ترجمه‌ها و تفاسیری گوناگون ضرورت دارد تا مفاهیم گرانسنگ آن در تمام ابعاد، کشف و شناسایی گردد. زیرا پژوهشگری که تخصص او در رشته اقتصاد است و مباحث اقتصادی نهج‌البلاغه را خوب می‌فهمد و با دیگر دیدگاه‌های اقتصادی جهان معاصر تطبیق می‌دهد، قطعاً در مباحث روانشناسی نهج‌البلاغه ناتوان است و نمی‌تواند مفاهیم عمیق روانکاو و روان

درمانی این کتاب را کشف و شناسایی و در قالب عبارات زیبایی ارائه دهد.

از این رو، شروع و ترجمه هایی که هم اکنون در جهان اسلام موجود است این مشکل را دارند که در تمام ابعاد نهفته در نهج البلاغه، کارآیی ندارند، زیرا هر کدام برآساس شناخت و توانمندی خویش قلم زده اند.

باید علوم و فنون نهفته شده در نهج البلاغه کشف و شناسایی گردد، سپس متخصصان هر یک از رشته ها، جذب و سازماندهی شوند و در یک حرکت پژوهشی دسته جمعی حساب شده، ترجمه نهج البلاغه با جامعیت بایسته ای سامان پذیرد که:

فقیه جامع الشرائطی، مباحث فقهی نهج البلاغه را عمیقاً کشف و شناسایی کند و روانشناسی، مباحث روانشناسی و روانکاوی نهج البلاغه را استخراج نماید و اقتصاد دانی، مباحث اقتصادی نهج البلاغه را در قالب های زیبایی طرح کند و هر متخصص صاحب نظری در یک هماهنگی لازم با دیگر متخصصان، نکته ها و ظرائف نهفته در رشته اختصاصی خویش را بخوبی بشناسد و هنرمندانه بشناساند. آنگاه می توان با خاطری آسوده بگوییم: کار ترجمه و تفسیر نهج البلاغه پایان یافت.

ج - مباحث فوق تخصصی

دسته ای دیگر از مباحث نهج البلاغه فوق تخصصی است و تنها با داشتن تخصص های مصطلح و معمولی در رشته های علمی، نمی توان در ژرفای مفاهیم آن شنا کرد بلکه ابزار و علوم و فنون خاص خودش را می طلبد تا بدرستی شرح و تفسیر گردند.

در این قسمت نیز ترجمه ها و برخی از شروع موجود نهج البلاغه نمی توانند به همه نیازهای پژوهشگران پاسخ مثبت دهند، مانند:

الف - شناخت تشابهات نهج البلاغه:

ب - شناخت مباحث عمیق فقهی و حل تضادهای ظاهری؛

ج - شناخت ضرب المثلها و استخراج پیامهای اصلی آن؛

د - روش رفع تعارض ظاهری بین حدیث و قرآن؛

ه - رفع تعارض ظاهری نهج البلاغه با مبانی اعتقادی.

با کمال تأسف باید اعتراف کنیم که تمام ترجمه های موجود و اکثر شروع نهج البلاغه، نسبت به این قسمت از مباحث فنی آسان گذشته اند. نه تنها پیام اصلی ضرب المثل ها را نیاوردند، بلکه تنها با ترجمه ظاهری عبارات، مشکلاتی نیز به وجود آورده اند. عام و خاص، مطلق و مقید، درست ترجمه نشده و اهداف آموزشی امام علیه السلام ناشناخته مانده، و معلوم نشد که چرا:

یک جا دنیا را نکوهش کرده و در جای دیگر، آن را می ستایند؟ در خطبه ای تعقیب فراریان مطرح است و در نامه ای دیگر ترک تعقیب؟ یک جا دستور ریشه کن شدن مهاجمان و در چند خطبه دیگر دستور مدارا کردن با زخمی ها و فراریان مطرح است؟ در خطبه ای حکومت را نکوهش و در خطبه ای دیگر، ستایش می کند؟ نسبت به بانوان مطالبی به ظاهر متضاد وجود دارد؟ دنیاگرایی و ترک دنیا به هم آمیخته شده؟ دخالت در مسایل سیاسی را با انزواگرایی در کنار هم قرار داده است؟ کار و تولید، با ترک مال دنیا در کنار هم قرار داده شده؟ د نتیجه، خوانندگان ترجمه های موجود، دچار نوعی سرگردانی و اضطراب می شوند که سرانجام اهداف

آموزشی امام علی (ع) کدام است؟ و کدام یک را باید باور داشت؟ این دسته از مباحث فوق تخصصی باید با روش‌های دقیق اجتهاد، و اصول صحیح استنباط، هماهنگ با مبانی اعتقادی شیعه و در چهارچوب علم «تعال و تراجیح» که حضرت امیرالمؤمنین (ع) و دیگر معصومین (ع) به ما آموخته‌اند بررسی شود، تا نتایج مطلوب به دست آید که خود فرمودند و به ما آموختند:

● تضاد و تعارض در آیات قرآن وجود ندارد.

● تضاد و تعارض بین احادیث و قرآن وجود ندارد.

● تضاد و تعارض بین احادیث معصومین (ع) وجود ندارد.

و در خطبه ۱۸۹ نهج البلاغه تذکر دادند که این‌گونه پژوهش‌ها از عهده هر کسی برنیاید:

إِنَّ أَمْرَنَا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ، لَا يَحْمِلُهُ إِلَّا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ اِمْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ وَلَا يَعْجِي حَدِيثُنَا إِلَّا صِدُورُ أَمِينَةٍ وَأَخْلَامُ رَزِينَةٍ

شناخت مسایل ما، کاری است بس دشوار، که جز بنده مؤمنی که خداوند قلبش را با ایمان آزموده آن را نپذیرد، و احادیث ما را جز سینه‌های امانتدار و عقل‌های سالم نمی‌توانند نگاهبان باشند. این دسته از مباحث را باید با فراگیری علوم مقدّمات‌ی حوزه‌های علمیه و آگاهی از اصول استنباط و شیوه‌های اجتهاد، به ارزیابی گذاشت و در ترجمه، حاصل تحقیقات عمیق و گسترده را گنجانند، تا خواننده ترجمه نهج البلاغه به آسانی پیام امام (ع) را دریافت کند.

● سوم - آرزوها

از آغاز تحصیلات حوزوی (سال‌های ۴۳-۵۰) که ترجمه‌های موجود را مطالعه می‌کردم و کاستی‌های مفهومی را می‌یافتم، نگران و در فکر چاره اندیشی بودم که یکی از نوشته‌های جرج جرداق مسیحی، (استاد ادبیات عرب در لبنان) را خواندم که اعتراف کرده بود: «جاذبه‌های کلمات امام علی (ع) شوری در من ایجاد کرد که ۲۰۰ بار نهج البلاغه را مطالعه کردم».

چنان بر خود لرزیدم و به تعصب و غرور اعتقادی من ضربه وارد شد که تا مدتی حالت عادی نداشتم. بر خود نفرین کردم که چرا یک مسیحی، ۲۰۰ بار نهج البلاغه را می‌خواند اما من که خود را از شیعیان امام علی (ع) می‌شمارم و ادعای محبت و ولایت او را دارم به راستی چندبار نهج البلاغه را خوانده‌ام؟ و با مفاهیم ارزشمند آن به چه میزان آشنایی دارم؟ ما که در خانواده شیعه، از پدر و مادری شیعه، و از خاندان شیعه و در کشور شیعیان قرار داریم، چرا باید با نهج البلاغه بیگانه باشیم؟ از روزی که در جلسات نویسندگی شهید مفتّح (که روزهای جمعه در منزل ایشان در کوچه ممتاز قم برگزار می‌شد) شرکت کردم، و موضوع انتخابی من «حکومت اسلامی» شد و شهید مفتّح فرمود: (یکی از منابع غنی که نسبت به حکومت اسلامی مباحث ارزشمند و گرانسنگی دارد، نهج البلاغه است. این کتاب را مطالعه کنید و مباحث مربوط به حکومت را استخراج و سازماندهی نمایید.) ورود من به آستانه نهج البلاغه با رهنمودهای آن استاد والا مقام که پس از انقلاب اسلامی به درجه شهادت ممتاز شد، شکل گرفت.

به سراغ نهج البلاغه رفتم، اما فهرست جامعی نداشت؛ معجم المفهرس کاملی نداشت؛ و در ابعاد گوناگون این کتاب از نظر پژوهشی کار نشده بود. قدم اول را با طرح تدوین (معجم المفهرس نهج البلاغه) آغاز کردیم و آرزوهای ما نسبت به جهانی و همگانی شدن نهج البلاغه، تا هم اکنون با تحقیق و تدوین و انتشار بیش از ۷۰ اثر تحقیقاتی تداوم یافت. آنگاه آرزوها و ایده‌آل‌های ما نسبت به ترجمه نهج البلاغه، که حاصل تلاش ۵ سال

کار مداوم و تجربیات کلاس‌های آموزشی از رمضان تا رمضان است^(۱) با ویژگی‌های زیر سامان یافت.

۱. عنوان دادن به مطالب

برای استفادهٔ عموم مراجعه‌کنندگان به سخنان علوی، سعی کردیم تا مفاهیم و مباحث نهج البلاغه را در قالب ۲۷۳۰ عنوان کلی و زیبا تقدیم داریم؛ زیرا عنوان زدن صحیح مطالب برای عموم افراد میسر نیست؛ و برخی در تطبیق مفاهیم کلی با مباحث نهج البلاغه دچار مشکل می‌شوند.

عرضهٔ مباحث نهج البلاغه در قالب عناوینی زیبا و گویا، مراجعه‌کنندگان را در یافتن مطالب دلخواه یاری می‌دهد و کار مطالعه و استخراج مفاهیم ارزشمند نهفته در خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها را آسان می‌سازد.^(۲)

۲. نامگذاری خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها

یکی دیگر از ویژگی‌های این ترجمه، نامگذاری خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌هاست. با این روش در یک نگاه کلی محورهای اصلی مباحث نهج البلاغه به خوبی شناسانده می‌شود و مطالعه‌کنندگان را در یافتن موضوعات انتخابی در نهج البلاغه کمک می‌کند.

موضوعاتی که در نامگذاری کلی خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها مطرح شده‌اند دارای حدود ۱۵۰۰ عنوان در ۷۴ رشته تخصصی است، که در آن سمت‌گیری و اهداف کلی مطالب نهج البلاغه مشخص شده است.

۳. اشاراتی به علوم و فنون

هرگز نخواستیم تا نظریه‌های علمی را بر نهج البلاغه تحمیل، یا نهج البلاغه را توجیهی برای دیدگاه‌ها و نظریه‌های علمی مطرح جهان معاصر قرار دهیم.

هدف ما این بود که هر جا کاوش‌های علمی، و مرزهای اندیشهٔ بشری توانسته پرده‌ای از روی واقعیتی بردارد و به افق همیشه نورانی نهج البلاغه نزدیک شود، آن نمونه‌ها را در پاورقی ترجمه آورده‌ایم؛ مانند نمونه‌هایی که امروز در جهان علم با ابزارها و روش‌های پیشرفته شناسایی گردیده و حال آن که در ۱۴ قرن قبل در کلمات نورانی امیر بیان، حضرت علی علیه السلام آمده است.

به نمونه‌هایی توجه فرمایید: امام علیه السلام در خطبه‌های ۱۲ و ۱۴ در نکوهش مردم بصره، عوامل زیست محیطی را در فریب خوردگی مردم مطرح فرمود که امروز در رشتهٔ اکولوژی (ecology) به این گونه از واقعیت‌ها دست یافته‌اند. یا در روانشناسی و روانکاوی و انسان‌شناسی و تربیت کودک، دستوراتی دارند که امروزه در جهان معاصر در رشته‌های تخصصی علوم به اثبات رسیده است.

۴. ویژگی عمومی بودن ترجمه

هدف مهم ما در این ترجمه، رعایت اصل سادگی، و عمومی بودن آن بود که همهٔ اقشار و سطوح متفاوت فکری موجود در جامعه، بدون مراجعه به کتب تفسیری و لغت و تاریخ، بتوانند از آن استفاده کنند.

۵. رعایت اصل «پیام رسانی» در ضرب المثل‌ها

در فرهنگ همهٔ ملت‌ها، ضرب المثل‌هایی وجود دارد و در ضرب المثل‌ها، پیام‌ها و اهدافی نهفته است. اگر در ترجمه‌ها «اصل پیام رسانی» رعایت نشود، ضرب المثل‌های اقوام و ملل برای یکدیگر قابل فهم نخواهد بود، و چون در ترجمه‌های موجود نهج البلاغه، غالباً اصل پیام رسانی رعایت نشده، و با ترجمه

۱. از رمضان المبارک سال ۷۱ تا رمضان سال ۱۳۷۶

۲. برای اطلاع بیشتر به کتاب «فرهنگ موضوعات کلی نهج البلاغه» یا «فرهنگ معارف نهج البلاغه» نوشتهٔ مؤلف مراجعه شود.

ظاهری عبارات، اهداف واقعی گوینده قابل دسترسی نیست، خواننده فارسی زبان حق دارد بپرسد:

- «من گفتار نیستم» یعنی چه؟ و گفتار چیست؟ (وَاللّٰهُ لَا أَكُوْنُ كَالضَّبْعِ، خطبه ۵)
- «چون بچه شتر دنبال شتر بودم» چه مفهومی دارد؟ (كَاتِّبَاعِ الْفَصِيلِ اَثَرُ امِّهِ، خطبه ۱۹۲)
- «زن عقرب است» یعنی چه؟ چرا باید به زنان اهانت شود؟ (الْمَرْؤَةُ عَقْرَبٌ) (۱)

اگر بدانند که این ضرب المثل‌ها برای رساندن مفهوم خاصی در ملت‌ها پدید آمدند، و پیام خاصی را در شرائط حاکم بر همان ملت و همان فرهنگ به همراه دارند و اگر در ترجمه ضرب المثل‌ها، اصل پیام‌رسانی رعایت گردد، بسیاری از اعتراضات مطرح نخواهد شد.

پس از تحقیق و بررسی در ضرب المثل‌های نهج البلاغه، و شناخت کاربردی آن در روزگاران گذشته به این نتیجه می‌رسیم که امام علیه السلام در خطبه ۵ می‌خواهد بفرماید که:

«من از مسایل سیاسی کشور غافل نیستم.»

و در خطبه ۱۹۲ این مفهوم را می‌خواهد منتقل کند که:

«من چونان فرزندی که از مادر جدا نمی‌شود، همواره با پیامبر بودم.»

و حکمت ۶۱، یک ضرب المثل است و این پیام را دارد که:

«نیش زن برای شوهرش شیرین است!»

۶- تفسیر صحیح متشابهات

واژه‌های دنیا، حکومت، لذت، عشق، مال و برخی دیگر از کلمات و عبارات، در جاهای گوناگون، متفاوت و در ظاهر متضاد، وصف و مطرح شده‌اند:

در یک جا عام و فراگیر و در جایی خاص و محدود است.

اگر دنیا در برخی از خطبه‌ها نکوهش شد، دنیای عام و دنیای خارج و نظام هستی نیست، بلکه علل و عواملی مطرح است، زیرا در موارد دیگر دنیا را می‌ستاید.

اگر یک جا حکومت را نکوهش می‌کند، در جای دیگری آن را یک ضرورت می‌داند؛

اگر یک جا نسبت به محبت دنیا هشدار می‌دهد، در جای دیگری محبت دنیا را امری طبیعی می‌داند، پس ستایش یا نکوهش علل و عوامل دارد و ده‌ها و صدها نمونه که محتاج به پژوهش‌های عمیق و بایسته‌ای می‌باشد.

در این گونه از موارد نباید به ترجمه ظاهری عبارات رضایت داد، زیرا برای خوانندگان، هدایتگر نخواهد بود. گاهی باید تفسیر و ترجمه را به هم آمیخت، تا اهداف اصلی و مبانی اعتقادی امام علیه السلام، روشن و بدون ابهام در دسترس عموم قرار گیرد.

در ترجمه‌های موجود، «النِّسَاءُ تَوَاقِصُ الْعُقُولَ»، را همه چنین ترجمه کرده‌اند: «عقل زنان ناقص است.» و «الْمَرْؤَةُ شَرُّ كُلِّهَا»، را همه ترجمه کرده‌اند که: «زن همه‌اش شر است.»

در صورتی که در قرآن کریم و نهج البلاغه، نظام هستی، نظام احسن معرفی شده، و امام علیه السلام خود عدل الهی را به جهانیان شناسانده است و می‌دانیم که خدا شر نیافریده، و پدیده‌های پروردگاری شر نیستند.

پس قرآن و سنت مسلّمه و فلسفه و کلام و مبانی اعتقادی با ظاهر عبارات یاد شده در تضاد است، و در

ترجمه‌های ظاهری الفاظ و عبارات نیز، تضادها برطرف نمی‌گردد، که همواره اعتراض‌های خوانندگان را به همراه خواهد داشت.

اگر پس از بررسی‌های لازم به این نتیجه برسیم که: امام در خطبه ۸۰ در مقام بیان تفاوت‌های موجود میان زنان و مردان است، و «نواقص» در اینجا به معنای «تفاوت» است. و در حکمت ۲۳۸، واژه شر را به معنای بد و بدی‌ها استعمال نکرده، بلکه خواسته بفهماند که، ازدواج و تشکیل زندگی مسؤولیت‌ها و مشکلاتی دارد، همان ضرب‌المثل فارسی که می‌گویند: «زن و بچه درد سرند و بی دردسر هم نمی‌توان زندگی کرد». آنگاه برداشت‌های منفی و اعتراض‌های بیجا مطرح نخواهد شد.^(۱)

۷- آوردن نکات تاریخی

در باورقی این نسخه، تاریخ نهج البلاغه آمده است که دارنده این نسخه را از مراجعه به کُتب تاریخی بی‌نیاز می‌سازد.

۸- آوردن اسامی اشخاص و اماکن

نکات تاریخی، و اسامی اشخاص و اماکن را بدان جهت آوردیم تا خوانندگان با داشتن همین ترجمه از مراجعه به دیگر کتاب‌های تاریخی بی‌نیاز باشند.

۹- آوردن شأن نزول خطبه‌ها

با تلاش فراوان، آن مقدار از حوادث و تحولات و زمینه‌هایی را که در پدید آمدن خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها نقش داشتند، به عنوان «شأن نزول» در آغاز خطبه‌ها آوردیم تا خوانندگان با حال و هوای صدور مطالب نهج البلاغه آشنا شوند، و بدانند که نهج البلاغه «کجایی» است؟! زیرا توجه به شأن نزول نهج البلاغه تأثیر تعیین کننده‌ای در فهم مطالب و مفاهیم آن خواهد داشت.

۱۰- فهرست موضوعی

یکی دیگر از آرزوهای ارزشمند، تهیه و تدوین «فهرست موضوعی نهج البلاغه» بود که همواره ذهن ما را به خود مشغول می‌داشت؛ زیرا ترجمه‌های موجود بدون فهرست موضوعی منتشر شده بودند. استخراج عناوین کلی و جزئی و سازماندهی عناوین، و تطبیق علوم و فنون با مفاهیم نهج البلاغه، و خلق ابداع فهرست‌های زیبا و قالب‌های گویا برای شناخت مباحث آن، سالیان طولانی ما و جمعی از پژوهشگران مؤسسه را به تلاش واداشت؛ ابتدا کتاب «فرهنگ موضوعات کلی نهج البلاغه» را با حدود چهار هزار عنوان در ۷۴ رشته تخصصی تدوین و منتشر ساختیم.

پس در مدت ۷ سال «فرهنگ معارف نهج البلاغه» را با همکاری جمعی از محققان مؤسسه، در پانز هزار عنوان کلی و جزئی فراهم آوردیم و در یک اقدام گسترده و فراگیر در تدوین «دائرة المعارف بزرگ نهج البلاغه» کار استخراج فهرست‌ها و قالب‌های مفهومی را به صد هزار عنوان رساندیم، که در فهرست موضوعی این ترجمه، تنها ۱۸ هزار عنوان جزئی و کلی آمده است.

۱۱- آوردن توضیحات ضروری در متن و پاورقی

چون هدف ما در این ترجمه، بهره‌برداری عموم اقشار جامعه بود، که در سفر و حضر بتوانند از نهج البلاغه استفاده کنند، و در همه جا منابع تحقیق و کُتب تاریخی یافت نمی‌شود و همه جا نمی‌توان از شروح گوناگون

۱. برای اطلاع بیشتر به کتاب «اطلاعات مقدماتی نهج البلاغه» و «کلیدهای شناسایی نهج البلاغه» مراجعه شود.

نهج البلاغه استفاده کرد بر آن شدیم تا توضیحات ضروری نسبت به مفاهیم، رویدادها، تحولات سیاسی، تاریخی را در متن یا در پاورقی بیاوریم که عموم اقشار جامعه بتوانند از مباحث ارزشمند آن استفاده کنند.

۱۲. حلّ تضادهای ظاهری

یکی دیگر از ویژگی‌های مهم این ترجمه، حلّ تضادهای ظاهری است که در نهج البلاغه بحثی مطرح شده است که با ظاهر احکام اسلامی یا قرآن کریم تضاد دارد، به گونه‌ای ترجمه کرده‌ایم که تضادها برطرف گردند که به مباحث فنی و روش اجتهاد شیعه ارتباط دارد، زیرا ما معتقدیم امام معصوم علیه السلام با قرآن و دیگر روایات معصومین علیهم السلام تضادی ندارد.

۱۳. آوردن اختلاف نسخه‌ها (در متن عربی)

متن عربی نهج البلاغه با ۱۵ نسخه قدیمی از اواسط قرن چهارم (۱۵۰ سال پس از وفات سید رضی) تا کنون، مقابله و تصحیح شد، و اختلافات مهم و عبارات گوناگونی که در معانی جملات تأثیر داشت در داخل علامت () آورده شد تا محققان و شارحان در مراجعه به این نسخه بتوانند جنبه‌های گوناگون یک واژه یا یک جمله را دریابند.

۱۴. شماره گذاری متن عربی

در سال‌های (۱۳۵۳ - ۱۳۵۴) که به فکر تدوین «معجم المفهرس نهج البلاغه» افتادیم اولین مسئله‌ای که در راستای کار ما قرار داشت این بود که متن نهج البلاغه یک خط در میان شماره گذاری شود و همه آدرس‌ها بر اساس شماره‌های متن سازماندهی گردد تا یافتن مطالب دلخواه در خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمت‌های طولانی به آسانی میسر باشد و مراجعه کننده ناچار نباشد برای یافتن یک واژه، یک یا چند صفحه را جستجو کند.

و چون پس از انتشار «معجم المفهرس» در ایران و دیگر کشورهای اسلامی، شماره‌های ثبت شده، در صدها هزار نسخه موجود است، در این ترجمه نیز همان شماره‌ها همراه متن عربی ثبت شد تا برای عموم محققان اسلامی قابل استفاده باشد.

تذکر: به علت صفحه بندی جدید، بعضی از آدرس‌ها تغییر کرده است، پس اگر موضوع مورد نظر خود را در خط آدرس داده شده، پیدا نکردید، آنرا در یک خط قبل یا یک خط بعد، بیابید.

۱۵. آوردن موضوعات کلی خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها

گرچه در کتاب (فرهنگ موضوعات کلی نهج البلاغه) موضوعات عام و کلی خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمت‌های نهج البلاغه را مشروحاً آورده‌ایم اما در این نسخه، در متن عربی، زیر شماره‌های خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمت‌ها، عناوین کلی و فهرست‌های عام هر یک را ثبت کرده‌ایم که گویای مفاهیم نهفته در آن می‌باشد و مراجعه کننده در اولین برخورد با واژه (سیاسی، اجتماعی، اخلاقی) همراه خطبه یا نامه یا حکمت، سمت‌گیری آن را درک می‌کند و می‌فهمد که این خطبه اخلاقی یا آن نامه سیاسی است که در پیام رسانی و ارزیابی آغازین مباحث نهج البلاغه، نقش بسزائی دارد، این ویژگی در هیچ‌کدام از نسخه‌های موجود بیچشم نمی‌خورد.

۱۶. ترجمه توضیحات سید رضی علیه السلام با عنوان (می‌گویم)

در برخی از ترجمه‌های نهج البلاغه و شرح و تفسیر آن، توضیحات ارزشمند سید رضی ترجمه نشده است و برخی از آوردن آن نیز صرف نظر کرده‌اند در صورتی که توضیحات سید رضی از نظر لغوی و ادبی آثار بسیار تعیین کننده‌ای در فهم مطالب نهج البلاغه دارد. در این نسخه، تمامی توضیحات سید رضی با ترجمه آن، هر کدام در جایگاه خاص خودش بگونه‌ای زیبا آورده شد.

۱۷. مشخص کردن مرجع ضماائر

در این ترجمه، تلاش کرده‌ایم تا مرجع ضماائر (هو، هم، آنهم، آنها) را دقیقاً مشخص کرده و در ترجمه بیاوریم که قابل استفاده عموم طبقات جامعه باشد و مطالعه کننده این نسخه، جایگاه اصلی ضماائر را بشناسد.

۱۸. مشخص کردن مخاطب‌های امام (ع) در نهج البلاغه

یکی دیگر از ویژگی‌های این ترجمه که برای عموم مراجعه کنندگان قابل استفاده می‌باشد و کاربرد عمومی دارد، مشخص کردن مخاطب‌های امام (ع) در نهج البلاغه است که امام علی (ع) با چه کسی یا افرادی سخن می‌گوید؟ شناخت مخاطب‌های امام (ع)، ما را در ارزیابی مفاهیم نهج البلاغه کمک می‌کند.

۱۹. تفسیر صحیح عام، خاص، مطلق و مقید

یکی از مشکلات پژوهشی و نظری عموم افراد جامعه ما، مشکل حلّ متشابهات، و بررسی تطبیقی عام و خاص و مطلق و مقید در احادیث و روایات اسلامی است.

و چون همه مترجمان نهج البلاغه شیوه ترجمه تحت اللفظی را برگزیدند، مراجعه کنندگان به ترجمه‌ها دچار نوعی سرگردانی در فهم نهج البلاغه می‌شوند که در یک خطبه، دنیا نکوهش و در خطبه دیگری ستایش شده است چرا؟ و می‌پرسند آیا این اختلاف و تضاد را می‌شود حل کرد؟ اگر مترجمان در مباحث عام و خاص و مطلق و مقید، رعایت مفاهیم را می‌کردند و عام تخصیص زده را به گونه‌ای مطلق و فراگیر ترجمه نمی‌کردند و مطلق را با قید آن می‌آوردند، این همه حیرت و سرگردانی وجود نداشت. ما سعی کرده‌ایم این اصل را رعایت کنیم. اگر درجائی دنیا نکوهش می‌شود با بررسی‌های مداوم علت آن را آورده ایم که دنیای (حرام) یا (شبهه ناک) است، و اگر در جای دیگر دنیا ستایش می‌شود توضیح داده‌ایم که دنیای (حلال) است.

۲۰. تبیین صحیح اهداف امام (ع) در طرح ارزش‌ها

بسیاری از مترجمان شیوه ترجمه تحت اللفظی را برگزیدند و معتقدند که:

(ما باید تعهد خود را در ترجمه پاسدار باشیم.)

البته این خود مکتب و راه و روشی است محترم و ارزشمند، اما از نظر کاربردی و پیام‌رسانی در برخی از موارد، مشکلات فراوانی را به همراه دارد. با دگرگونی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، و دگرگونی واژه‌ها در پیام‌رسانی‌ها، نسل امروز معانی و مفاهیم نهفته در برخی از عبارات قرآن و احادیث را نمی‌تواند درک کند، در صورتی که ما به امام علی (ع) تعهد داده‌ایم تا پیام او را به نسل امروز برسانیم و در این پیام‌رسانی باید از انواع سبک‌ها و شیوه‌ها استفاده کنیم و گاهی نیز ناچاریم مقید به ظاهر الفاظ و عبارات نباشیم.

پس برای تبیین صحیح اهداف امام (ع) در طرح ارزش‌ها، ناچاریم از شیوه ترجمه (تحت اللفظی) اندکی فاصله گرفته و با تفسیر و ارزیابی صحیح عبارات و کلمات، پیام حضرت مولی (ع) را به نسل امروز برسانیم.

۲۱. آوردن آدرس آیات قرآن

اینکه گفته‌اند: «نهج البلاغه فوق کلام خلق است»

حرفی است ارزشمند و دوست داشتنی، اما در دنباله آن قضاوت فرمودند که: «دون کلام خالق است» ایراد سخن را نشاید که پذیرفت. زیرا نهج البلاغه در تفسیر و تحلیل کلام خداوندی است، نور است و در امتداد نور الهی می‌درخشد، دون، پستی، پائینی، و هر واژه دیگری که سمت و سوی نزول و فرود و سقوط داشته باشد نسبت به نهج البلاغه مردود و مطرود است، بلکه باید گفت:

«نهج البلاغه فوق کلام خلق و در پرتو کلام خالق است.»

زیرا حدیث، تفسیر آیات الهی است، واسطه فیض است، در همان اوج و والائی وحی الهی جای دارد،

این رو آدرس تمام آیات قرآن نهفته در کلام حضرت مولی علیه السلام را در پاورقی متن عربی آورده‌ایم تا اگر کسی خواست به قرآن مراجعه کند میسر باشد.

۲۲- آوردن برخی از اشعار ضروری

این هدف بسیار ارزشمند هنری، آموزشی را در طول ۱۲ سال، لباس عمل پوشانده و ۱۵۰ دیوان شعر شاعران فارسی زبان را بر سر سفره نورانی نهج البلاغه نشانیدیم که کتاب (فرهنگ شعر شاعران در نهج البلاغه) در دو جلد انتشار یافته است تا اساتید مجرب در تدریس مفاهیم حدیث، از جاذبه هنری اشعار استفاده کنند. در این ترجمه نیز هرجا که ضروری تشخیص داده‌ایم در پاورقی، برخی از اشعار زیبا و شیرین را آورده‌ایم.

۲۳- آوردن مدارک احادیث موجود در کتاب

با عنایات الهی و توجهات خاصه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام اسناد و مدارک خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمت‌ها را در کتاب مستقلاً با نام (اسناد و مدارک نهج البلاغه) که جلد یازدهم (مجموعه آشنائی با نهج البلاغه) می‌باشد مشروحاً آورده‌ایم، اما در این نسخه به مدارک و منابعی که جناب سید رضی رحمته الله علیه آورده است اکتفا نموده‌ایم.

۲۴- آوردن آمار و ارقام ضروری

آمار و ارقام، ما را در ارزیابی و نتیجه‌گیری کمک می‌کنند، و در تحلیل تاریخ نقش بسزائی خواهند داشت. در این نسخه، هرکجا که لازم بود، از آوردن ارقام و آمار خودداری نورزیده و با استفاده از منابع تاریخی، آمار ضروری را ثبت کرده‌ایم.

۲۵- بررسی تطبیقی مکاتب (در پاورقی)

در طول سال‌های ۱۳۵۳ تا کنون، که در مراکز گوناگون آموزشی، در دبیرستان‌ها و مراکز تربیت معلم، و دانشگاه‌ها، به تدریس نهج البلاغه و معارف اسلام اشتغال داشته و داریم، با این حقیقت روشن آشنا شدیم که در تمام محورهای خط فکری نسل جوان، نهج البلاغه رهنمودهای تعیین کننده دارد و در هجوم ایسم‌ها و ایست‌ها، بهترین پناهگاه است که قدرت دفاعی لازم به نسل ما می‌دهد تا ارزش‌های اسلامی خود را پاسدار باشند، و تمامی مکاتب وارداتی را بتوانند عالمانه نقد کنند. از این رو در پاورقی این نسخه سعی کرده‌ایم اشاراتی به مکاتب مصطلح روز، داشته باشیم تا خوانندگان این ترجمه رهنمودی در نقد و ارزیابی مکاتب و بررسی تطبیقی آن داشته باشند، و برای تحقیقات گسترده‌تر به کتب و منابع خاص خودش مراجعه کنند.

امیدواریم این ترجمه، با ویژگی‌های یاد شده، خشنودی حضرت مولی الموحّدین امیرالمؤمنین علیه السلام را - هر چند اندک - فراهم کرده باشد، که اهل و معدن و اصل کرامت است که با بزرگواری خویش، دست روسپاهان برخاک مانده را خواهد گرفت. ان شاء الله

مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین علیه السلام

محمد دشتی

زمستان ۷۸

* مقدمه سید رضی رحمته الله علیه بر نهج البلاغه

ستایش خدا را سزااست که حمد را بهای نعمت‌ها و پناهگاه از بلاها، و وسیله رسیدن به نعمت‌ها و بهشت جاویدان، و موجب افزایش احسان و کرمش قرار داد. درود بر پیامبر رحمت، و پیشوای رهبران الهی و چراغ روشنی بخش امت، که ریشه های وجودش بزرگواری و درخت اصل و تنشش پر برگ و پر ثمر بوده است، و درود بر اهل بیتش که چراغ‌های روشنی بخش تاریکی‌ها، و وسیله نجات امت‌ها، و نشانه های روشن دین و مرکز ثقل فضیلت و برتری می‌باشند. درود بر همه آنان باد؛ درودی که با فضل و بزرگواری آنها برابری کند؛ و پاداش اعمال آنها قرار گیرد؛ پاداشی که مناسب با پاکیزگی اصل و فرع ایشان است. درود بر آنان باد تا زمانی که سفیده صبح گریبان شب را می‌شکافد و ستارگان طلوع و غروب می‌کنند.

● پیکونگی پیدایش کتاب نهج البلاغه

در آغاز جوانی و طراوت زندگی، دست به تألیف کتابی در «خصائص و ویژگی های ائمه علیهم السلام» زدم که مشتمل بر خبرهای جالب و سخنان برجسته آنها بود.

انگیزه این عمل را در آغاز آن کتاب یادآور شدم و آن را آغاز سخن قرار داده‌ام.

پس از گرد آوردن خصائص امیر مؤمنان علیه السلام مشکلات و حوادث روزگار مرا از اتمام بقیه کتاب، باز داشت. من آن کتاب را مبوّب نموده و به فصل‌های مختلفی تقسیم کرده بودم در پایان آن، فصلی که متضمن سخنان جالب امام علیه السلام از سخنان کوتاه در مواعظ، حکم، امثال و آداب - «نه خطبه های طولانی و نه نامه های گسترده» - آورده شد. برخی از دوستان آن را جالب و شگفت انگیز، از جنبه های گوناگون دانستند، و از من خواستند کتابی تألیف کنم که سخنان برگزیده امیر مؤمنان علیه السلام در جمیع فنون و بخشهای مختلف، از خطبه ها، نامه ها، مواعظ و ادب در آن گرد آید؛ زیرا می‌دانستند این کتاب متضمن شگفتی‌های بلاغت و نمونه‌های ارزنده فصاحت و جواهر سخنان عرب و نکات درخشان از سخنان دینی و دنیوی خواهد بود که در هیچ کتابی جمع‌آوری نشده و در هیچ نوشته‌ای تمام جوانب آن گرد آوری نگردیده است؛

زیرا امیر مؤمنان منشأ فصاحت و منبع بلاغت و پدیدآورنده آن است،

مکنونات بلاغت بوسیله او آشکار گردیده، و قوانین و اصول آن از او گرفته شده است؛

تمام خطبها و سخنرانان به او اقتداء نموده و همه واعظان بلیغ از سخن او استمداد جستند.

با این همه، او همیشه پیشرو است آنها دنباله‌رو، او مقدم است آنها مؤخر، زیرا سخن او کلامی است که آثار علم الهی، و بوی عطر سخن پیامبر را به همراه دارد.

از این رو خواسته دوستان را اجابت کردم و این کار را شروع کرده، در حالی که یقین داشتم سود و نفع معنوی آن بسیار است، و به زودی همه جا را تحت سیطره خود قرار خواهد داد و اجر آن ذخیره آخرت خواهد بود.

منظور این بود که علاوه بر فضایل بی‌شمار دیگر، بزرگی قدر، و شخصیت امیر مؤمنان را از این نظر روشن سازم که: امام علی علیه السلام تنها فردی است که از میان تمام گذشتگانی که سخنی از آنها به جامانده، به آخرین مرحله فصاحت و بلاغت رسیده و گفتار او اقیانوسی است بی‌کرانه، که سخن هیچ بلیغی به پایه آن نخواهد رسید.

خواستم در افتخار کردن به امام علیه السلام به قول شاعر معروف «فَرَزْدَق» متمثل شوم (که در مورد افتخار به پدارن خود به شخصی به نام «جریر» خطاب می‌کند).

۱. زندگی نامه مترجم ۲
۲. ویژگی های این ترجمه ۳
۳. سرآغاز ۵
۴. مقدمه سید رضی رحمه الله ۱۶
۵. جامعیت و کمال دین و قرآن ۴۳
۶. خطبه ۱۹ ۴۳
۷. سوابق تاریخی نکوهیده اشعث بن قیس ۴۳
۸. خطبه ۲۰ ۴۳
۹. علل پنهان بودن اسرار پس از مرگ ۴۵
۱۰. خطبه ۲۱ - راه رستگاری ۴۵
۱۱. خطبه ۲۲ ۴۵
۱۲. امام علیه السلام و شناساندن ناکثین ۴۵
۱۳. رد ادعاهای ناکثین ۴۵
۱۴. شجاعت و شهادت طلبی امام علیه السلام ۴۵
۱۵. خطبه ۲۳ ۴۷
۱۶. تناسب نعمت ها با استعداد های گوناگون ۴۷
۱۷. ضرورت تعاون با خوشاوندان ۴۷
۱۸. ضرورت نیکی به خوشاوندان ۴۷
۱۹. خطبه ۲۴ - ضرورت آمادگی برای جهاد ۴۷
۲۰. خطبه ۲۵ ۴۹
۲۱. علل شکست ملت ها ۴۹
۲۲. نفرین به امت خیانتکار ۴۹
۲۳. خطبه ۲۶ ۴۹
۲۴. شناخت فرهنگ جاهلیت ۴۹
۲۵. مظلومیت و تنهایی امام علیه السلام ۵۱
۲۶. معرزی عمر و عاص و ضرورت آمادگی نظامی ۵۱
۲۷. خطبه ۲۷ ۵۱
۲۸. ارزش جهاد در راه خدا ۵۱
۲۹. دعوت به مبارزه و نکوهش از نافرمانی کوفیان ۵۱
۳۰. مظلومیت امام علیه السلام و علل شکست کوفیان ۵۳
۳۱. خطبه ۲۸ ۵۳
۳۲. دین شناسی ۵۳
۳۳. ضرورت توبه و آخرت گرایی ۵۳
۳۴. ترسانا کترین آفت ها ۵۳
۳۵. خطبه ۲۹ ۵۳
۳۶. علل نکوهش و شکست کوفیان ۵۵
۳۷. مسخ و دگرگونی کوفیان ۵۵
۳۸. خطبه ۳۰ - پاسخ به شایعات دشمن ۵۵
۳۹. خطبه ۳۱ - روان شناسی طلحه و زبیر ۵۵
۴۰. خطبه ۳۲ ۵۷
۴۱. علل سیر ارتجاعی امت اسلامی ۵۷
۴۲. اقسام مردم ۵۷
۴۳. وصف پاکان در جامعه مسخ شده ۵۷
۴۴. روش برخورد با دنیا ۵۷
۴۵. خطبه ۳۳ ۵۷
۴۶. آثار و راه آورد بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله ۵۹
۴۷. ویژگی های نظامی، اخلاقی امام علی علیه السلام ۵۹
۴۸. شکوه از فتنه انگیزی قریش ۵۹
۴۹. خطبه ۳۴ ۵۹
۵۰. نکوهش از سستی و نافرمانی کوفیان ۵۹
۵۱. علل عقب ماندگی مردم کوفه ۵۹
۵۲. حقوق متقابل مردم و رهبری ۵۹
۵۳. خطبه ۳۵ ۵۹
۵۴. شناخت بدترین انسان ها ۵۹
۵۵. عجز انسان از شناخت ذات خدا ۲۱
۵۶. دین و شناخت خدا ۲۱
۵۷. راه های خدا شناسی ۲۱
۵۸. فلسفه بعثت پیامبران ۲۵
۵۹. فلسفه بعثت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله ۲۵
۶۰. ضرورت امامت پس از پیامبران الهی ۲۵
۶۱. ویژگی های قرآن و احکام اسلام ۲۵
۶۲. فلسفه و راه آورد حج ۲۷
۶۳. خطبه ۲ ۲۷
۶۴. سنایش پروردگار ۲۷
۶۵. ویژگی های پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله ۲۷
۶۶. شناخت عصر جاهلیت ۲۷
۶۷. ویژگی های اهل بیت علیهم السلام ۲۹
۶۸. سیمای فاسدان ۲۹
۶۹. جایگاه آل محمد علیهم السلام ۲۹
۷۰. خطبه ۳ ۲۹
۷۱. شکوه از ابابکر و عصب خلافت ۲۹
۷۲. بازی ابابکر با خلافت ۲۹
۷۳. شکوه از عمر و ماجرای خلافت ۳۱
۷۴. شکوه از شورای عمر ۳۱
۷۵. شکوه از خلافت عثمان ۳۱
۷۶. بیعت عمومی مردم با امیر المؤمنین علیه السلام ۳۱
۷۷. مسئولیت های اجتماعی ۳۱
۷۸. خطبه ۴ ۳۳
۷۹. ویژگی های اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله ۳۳
۸۰. ویژگی های امام علی علیه السلام ۳۳
۸۱. خطبه ۵ ۳۳
۸۲. راه های پرهیز از فتنه ها ۳۳
۸۳. فلسفه سکوت امام علی علیه السلام ۳۳
۸۴. خطبه ۶ - آگاهی و مظلومیت امام علیه السلام ۳۵
۸۵. خطبه ۷ - شناخت نیروان شیطان ۳۵
۸۶. خطبه ۸ - پیمان شکنی زبیر ۳۵
۸۷. خطبه ۹ - شناخت طلحه و زبیر ۳۵
۸۸. خطبه ۱۰ - آگاهی امام برای مقابله با اصحاب جمل ۳۵
۸۹. خطبه ۱۱ - آموزش نظامی ۳۷
۹۰. خطبه ۱۲ - شرکت آیندگان در پاداش گذشتگان ۳۷
۹۱. خطبه ۱۳ ۳۷
۹۲. عوامل سقوط جامعه ۳۷
۹۳. خطبه ۱۴ - نقش عوامل محیط در انسان ۳۹
۹۴. خطبه ۱۵ - سیاست اقتصادی امام علیه السلام ۳۹
۹۵. خطبه ۱۶ ۳۹
۹۶. اعلام سیاست های حکومتی ۳۹
۹۷. فضایل اخلاقی امام علیه السلام ۳۹
۹۸. سرگردانی مردم و ضرورت تقوا ۴۱
۹۹. خطبه ۱۷ ۴۱
۱۰۰. شناخت بدترین انسان ها ۴۱

- ضرورت ستایش پروردگار ۶۱
- علل شکست کوفیان ۶۱
- خطبه ۳۶ ۶۱
- تلاش در هدایت خوارج ۶۱
- روانشناسی اهل نهروان ۶۳
- خطبه ۳۷ ۶۳
- ویژگی‌ها و فضایل امام علی علیه السلام ۶۳
- علت سکوت و کناره گیری از خلافت ۶۳
- خطبه ۳۸ - ضرورت شناخت شبهات ۶۳
- خطبه ۳۹ ۶۳
- نکوهش کوفیان ۶۳
- علل شکست و نابودی کوفیان ۶۵
- خطبه ۴۰ ۶۵
- ضرورت حکومت ۶۵
- ره آورد حکومت ۶۵
- خطبه ۴۱ ۶۵
- پرهیز از حيله و نیرنگ ۶۵
- سیاست توحیدی ۶۷
- خطبه ۴۲ ۶۷
- ترسناک ترین خصلت‌ها (آرزوهای طولانی) ۶۷
- دنیاشناسی و آخرت گرایی ۶۷
- خطبه ۴۳ ۶۷
- واقع نگری در برخورد با دشمن ۶۷
- ضرورت جهاد با شامیان ۶۷
- خطبه ۴۴ - تأسف از فرار مصفله ۶۷
- خطبه ۴۵ ۶۷
- ضرورت ستایش پروردگار ۶۹
- روش برخورد با دنیا ۶۹
- خطبه ۴۶ - دعای سفر ۶۹
- خطبه ۴۷ - خبر از آینده کوفه ۶۹
- خطبه ۴۸ ۶۹
- جایگاه ستایش پروردگار ۶۹
- ضرورت آمادگی رزمی ۷۱
- خطبه ۴۹ ۷۱
- خدانشناسی ۷۱
- راه‌های خدانشناسی ۷۱
- خطبه ۵۰ - علل پیدایش فتنه‌ها ۷۱
- خطبه ۵۱ ۷۱
- فرمان آزادسازی آب قرات ۷۳
- تبیین صحیح مرگ و زندگی ۷۳
- خطبه ۵۲ ۷۳
- تعریف دنیا ۷۳
- والایی نعمت‌های خدا ۷۳
- روش‌های شکرگذاری ۷۳
- خطبه ۵۳ - وصف قربانی ۷۳
- خطبه ۵۴ ۷۳
- وصف شیدایی مردم در روز بیعت ۷۵
- ضرورت پیکار با شامیان ۷۵
- خطبه ۵۵ ۷۵
- علل ترک آغاز جنگ با شامیان ۷۵
- هدفداری در جنگ ۷۵
- خطبه ۵۶ ۷۵
- وصف مبارزات دوران پیامبر صلی الله علیه و آله ۷۵
- خطبه ۵۷ ۷۵
- ویژگی‌های جهاد و پیروزی اسلام ۷۵
- خطبه ۵۸ ۷۷
- خبر از آینده دردناک خوارج ۷۷
- ویژگی‌ها و مظلومیت امیرالمؤمنین علیه السلام ۷۷
- خطبه ۵۹ - خبر از قتلگاه خوارج ۷۷
- خطبه ۶۰ - خبر از تداوم تفکر انحرافی خوارج ۷۷
- خطبه ۶۱ - نهی از کشتار خوارج ۷۹
- خطبه ۶۲ - موضع‌گیری امام برابر تهدید به ترور ۷۹
- خطبه ۶۳ ۷۹
- روش برخورد با دنیا ۷۹
- آخرت گرایی ۷۹
- خطبه ۶۴ ۷۹
- تقوا و آخرت گرایی ۷۹
- هدفداری و دنیاشناسی ۷۹
- ضرورت توبه و عمل گرایی ۷۹
- خطبه ۶۵ ۷۹
- خدانشناسی ۸۱
- شناخت صفات پروردگار ۸۱
- رابطه خدا با پدیده‌ها ۸۱
- خطبه ۶۶ ۸۱
- آموزش جنگ انفرادی ۸۱
- ضرورت هدفداری در جنگ ۸۱
- ضرورت دشمن شناسی ۸۱
- خطبه ۶۷ ۸۱
- رد استدلال انصار و قریش در رابطه با امامت ۸۳
- خطبه ۶۸ ۸۳
- ویژگی‌های مدیریت بنی هاشم بن عتبه ۸۳
- ستایش محمد بن ابی بکر ۸۳
- خطبه ۶۹ ۸۳
- علل نکوهش کوفیان ۸۳
- مسخ ارزش‌های اخلاقی در کوفیان ۸۳
- خطبه ۷۰ - شکوها با پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۵
- خطبه ۷۱ ۸۵
- علل نکوهش کوفیان ۸۵
- پاسخ به شایعات ۸۵
- ویژگی‌های اخلاقی و معنوی امام علیه السلام ۸۵
- خطبه ۷۲ ۸۵
- ویژگی‌های پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله ۸۵
- دعا برای پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۷
- خطبه ۷۳ ۸۷
- خبر غیبی از حکومت چهار فرمانروای فاسد از پسران مروان ۸۷
- خطبه ۷۴ - ویژگی‌های امام علی علیه السلام از زبان خود ۸۷
- خطبه ۷۵ - دفاعیات امام برابر تهمت‌ها ۸۹
- خطبه ۷۶ - صفات بنده پرهیزکار ۸۹
- خطبه ۷۷ - هشدار به غاصبان بنی امیه ۸۹
- خطبه ۷۸ - نیایش امام ۸۹
- خطبه ۷۹ ۸۹
- پرهیز از توجه به غیر خدا ۹۱
- تبیین جایگاه علم ستاره‌شناسی ۹۱
- خطبه ۸۰ ۹۱

۹۱. بیان تفاوت های زنان و مردان. ۱۱۳. چگونگی آفرینش آسمان ها.
۹۱. مدیریت خانوادگی. ۱۱۵. ویژگی های فرشتگان.
۹۱. خطبه ۸۱ - تعریف زهد و پارسایی. ۱۱۵. اقسام فرشتگان.
۹۳. خطبه ۸۲ - دنیا شناسی. ۱۱۵. صفات والای فرشتگان.
۹۳. خطبه ۸۳. ۱۱۷. پاک بودن فرشتگان از ردائل اخلاقی.
۹۳. شناخت صفات الهی. ۱۱۷. چگونگی آفرینش زمین.
۹۳. سفارش به پرهیزکاری. ۱۱۹. نقش پدیده های جوی در زمین.
۹۳. دنیا شناسی. ۱۱۹. زیبایی های زمین.
۹۵. وصف رستخیز. ۱۱۹. داستان زندگی آغازین آدم.
۹۵. وصف احوال پندگان صالح خدا. ۱۱۹. آفرینش امکانات زندگی.
۹۵. مثل های پند آموز از سمبل های تقوا. ۱۲۱. تعریف علم خداوند.
۹۵. راه های شناخت و عبرت آموزی. ۱۲۱. نیایش امیرالمومنین علیه السلام.
۹۷. عبرت از مرگ. ۱۲۱. خطبه ۹۲.
۹۷. معزفی الگوهای پرهیزکاری. ۱۲۳. علل نپذیرفتن خلافت.
۹۷. هشدار از دشمنی شیطان. ۱۲۳. ویژگی های مدیریتی امام علی علیه السلام.
۹۹. شگفتی های آفرینش انسان. ۱۲۳. خطبه ۹۳.
۹۹. عبرت از مرگ و مراحل پس از مرگ. ۱۲۳. ویژگی های علمی و سیاسی امام علی علیه السلام.
۹۹. پند آموزی از تاریخ گذشتگان. ۱۲۳. خبر از فتنه های آینده.
۹۹. ضرورت توبه و استفاده از فرصت ها. ۱۲۳. خبر از فتنه های بنی امیه.
۹۹. خطبه ۸۴. ۱۲۵. سرانجام تلخ و دردناک بنی امیه.
۱۰۱. روانشناسی عمر و معاص. ۱۲۵. خطبه ۹۴.
۱۰۱. ویژگی های امام علی علیه السلام. ۱۲۵. وصف خدای سبحان.
۸۵. خطبه ۸۵. ۱۲۵. وصف پیامبران آسمانی.
۱۰۱. خدا شناسی. ۱۲۵. وصف پیامبر اسلام و اهل بیت پیامبر علیهم السلام.
۱۰۱. ضرورت پندپذیری. ۱۲۵. پندهای جاودانه.
۱۰۱. وصف بهشت. ۱۲۵. خطبه ۹۵.
۱۰۳. علم الهی. ۱۲۷. وصف دوران جاهلیت.
۱۰۳. پندهای ارزشمند. ۱۲۷. ویژگی های تبلیغی پیامبر صلی الله علیه و آله.
۱۰۳. یادآوری ارزش های اخلاقی. ۱۲۷. خدا شناسی.
۱۰۳. شناساندن ضد ارزش ها. ۱۲۷. ویژگی های پیامبر صلی الله علیه و آله.
۸۷. خطبه ۸۷. ۱۲۷. خطبه ۹۷.
۱۰۳. معزفی بهرین بنده خدا. ۱۲۷. علل شکست کوفیان و مظلومیت علی علیه السلام.
۱۰۵. وصف زشت ترین انسان. ۱۲۹. تفاوت های شامیان با کوفیان.
۱۰۵. شناساندن جایگاه عزت پیامبر صلی الله علیه و آله. ۱۲۹. کوفیان و مسخ ارزش ها.
۱۰۵. ویژگی های امام علی علیه السلام. ۱۲۹. ضرورت اطاعت از اهل بیت پیامبر علیهم السلام.
۱۰۷. اخبار غیبی نیست به آینده بنی امیه. ۱۲۹. وصف اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله.
۸۸. خطبه ۸۸. ۱۲۹. خطبه ۹۸.
۱۰۷. عوامل هلاکت انسان ها. ۱۲۹. خبر از فراگیر شدن ستم بنی امیه.
۱۰۷. اندوه مسخ ارزش ها. ۱۲۹. روش سالم ماندن در حکومت بنی امیه.
۸۹. خطبه ۸۹. ۱۲۹. خطبه ۹۹.
۱۰۷. وصف روزگاران بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله. ۱۲۹. ضرورت شکر و سپاس.
۱۰۷. عبرت آموزی از روزگار جاهلیت. ۱۲۹. پرهیز از دنیا پرستی.
۹۰. خطبه ۹۰. ۱۳۱. ضرورت عبرت آموزی از گذشتگان.
۱۰۹. نشانه های خدا در هستی. ۱۳۱. ضرورت یاد مرگ و پاری خواستن از خدا.
۱۰۹. رابطه خدا با پدیده ها. ۱۳۱. خطبه ۱۰۰.
۱۰۹. اندرزهای حکیمانه. ۱۳۱. شناخت خدا.
۹۱. خطبه ۹۱. ۱۳۱. ویژگی های اخلاقی پیامبر صلی الله علیه و آله.
۱۰۹. خدا شناسی. ۱۳۱. تداوم امامت امامان تا ظهور امام زمان علیه السلام.
۱۱۱. صفات خدا در قرآن. ۱۳۱. خطبه ۱۰۱.
۱۱۳. عجز انسان از شناخت ذات خدا. ۱۳۳. خدا شناسی.
۱۱۳. رد روش های دروغین شناخت. ۱۳۳. هدایت مخالفان.
۱۱۳. وصف پروردگار در آفرینش موجودات. ۱۳۳. خبر از حوادث آینده در کوفه.

۱۵۳	• روش برخورد با دنیا.	۱۰۲	• خطبه ۱۰۲
۱۵۳	• نکوهش از غفلت زندگان	۱۳۳	• وصف روز قیامت
	• خطبه ۱۱۴	۱۳۳	• خبر از آینده خونین بصره و رزم مجاهدان
۱۵۵	• ارزش ستایش و شهادت به یگانگی خدا		• خطبه ۱۰۳
۱۵۵	• سفارش به تقوا	۱۳۵	• روش برخورد با دنیا
۱۵۵	• شناخت دنیا	۱۳۵	• ارزش عالم و بی ارزشی جاهل
۱۵۵	• ارزیابی صحیح رابطه دنیا و آخرت	۱۳۵	• وصف مؤمن در تحولات سخت آینده
	• خطبه ۱۱۵	۱۳۵	• خبر از آزمایش ها و دگرگونی اسلام
۱۵۷	• دعا برای طلب باران		• خطبه ۱۰۴
۱۵۷	• روش استغفار	۱۳۵	• وصف دوران جاهلیت
	• خطبه ۱۱۶	۱۳۵	• ره آوردهای بعثت
۱۵۹	• ویژگی های پیامبر اسلام ﷺ		• خطبه ۱۰۵
۱۵۹	• اندرز یاران	۱۳۷	• ویژگی های پیامبر ﷺ
۱۵۹	• وصف یارانی که به شهادت رسیدند	۱۳۷	• خبر از آینده تلخ بنی امیه
۱۵۹	• خبر از خونریزی و شکمیاری حجاج بن یوسف ثقفی	۱۳۷	• خبر از خونخواهان اهل بیت ﷺ
	• خطبه ۱۱۷	۱۳۷	• ضرورت پیروی از اهل بیت ﷺ
۱۵۹	• سرزنش انسان های خودپرست	۱۳۷	• وظایف امام در جامعه اسلامی
۱۶۱	• خطبه ۱۱۸ - ستودن یاران نیکوکار		• خطبه ۱۰۶
	• خطبه ۱۱۹	۱۳۹	• ویژگی ها و ره آورد اسلام
۱۶۱	• علل نکوهش کوفیان	۱۳۹	• دعا برای پیامبر ﷺ
۱۶۱	• مسئولیت های رهبری	۱۳۹	• ره آورد بعثت پیامبر ﷺ
۱۶۱	• ویژگی های امام علی ﷺ	۱۳۹	• علل سقوط و سیر ارتجاعی امت
	• خطبه ۱۲۰	۱۳۹	• خطبه ۱۰۷ - وصف نبرد یاران در صفین
۱۶۱	• ویژگی های امام ﷺ و اهل بیت ﷺ		• خطبه ۱۰۸
۱۶۱	• ضرورت آخرت گرایی و ترک از عذاب	۱۴۱	• خداشناسی
	• خطبه ۱۲۱	۱۴۱	• وصف پیامبر اسلام ﷺ
۱۶۳	• علل شکست کوفیان و پذیرش حکمت	۱۴۱	• علل انحراف فرزندان امیه
۱۶۳	• وصف یاران شهید	۱۴۱	• نکوهش کوفیان
۱۶۳	• هشدار از فریبکاری شیطان	۱۴۱	• خبر از کشتار و فساد بنی امیه
	• خطبه ۱۲۲	۱۴۳	• هشدار و سفارش به اطاعت از اهل بیت ﷺ
۱۶۳	• جداسازی نیروهای خوارج	۱۴۳	• خبر از مسخ ارزش ها در حکومت بنی امیه
۱۶۳	• سیاست استعماری قرآن بر سر نیزه کردن		• خطبه ۱۰۹
۱۶۵	• وصف یاران جهادگر پیامبر ﷺ	۱۴۳	• وصف قدرت پروردگار
۱۶۵	• هدف مبارزه با شامیان	۱۴۵	• وصف فرشتگان
	• خطبه ۱۲۳	۱۴۵	• نعمت های خداوند و سوءاستفاده ها
۱۶۵	• ضرورت امداد یاران در جنگ	۱۴۵	• خطر عشق و وابستگی های دروغین
۱۶۵	• آموزش روانی در جنگ	۱۴۵	• وصف چگونگی مرگ
۱۶۵	• هشدار از کوتاهی در نبرد	۱۴۷	• وصف رستاخیز و زنده شدن دوباره
	• خطبه ۱۲۴	۱۴۷	• وصف پارسایی پیامبر ﷺ
۱۶۷	• آموزش تاکتیک های رزم انفرادی	۱۴۷	• ویژگی های اهل بیت ﷺ
۱۶۷	• شرایط پرچمداران		• خطبه ۱۱۰
۱۶۷	• آموزش معنوی سربازان	۱۴۷	• ره آورد برخی از مبانی اعتقادی
	• خطبه ۱۲۵	۱۴۹	• ارزش و ره آوردهای قرآن
۱۶۷	• علل پذیرش حکمت		• خطبه ۱۱۱
۱۶۹	• نقش قرآن و سنت در حل مخاصمات	۱۴۹	• هشدار از دنیاپرستی
۱۶۹	• علل نکوهش کوفیان و خوارج	۱۴۹	• شناخت ماهیت دنیا
	• خطبه ۱۲۶	۱۴۹	• روش برخورد با دنیا
۱۶۹	• سیاست توحیدی و عدالت اقتصادی	۱۵۱	• عبرت از گذشتگان
۱۶۹	• مرز عدالت و اسراف	۱۵۱	• پرهیز از دنیای حرام
	• خطبه ۱۲۷	۱۵۱	• عبرت از قدرتمندان نابود شده
۱۶۹	• افشاء عقاید گمراه کننده خوارج	۱۵۳	• خطبه ۱۱۲ - عجز انسان از درک فرشتگان
۱۷۱	• پرهیز از افراط و تفریط در دوستی امام ﷺ		• خطبه ۱۱۳
۱۷۱	• علل پذیرش حکمت	۱۵۳	• شناخت دنیا و پرهیز از دنیازدگی
	• خطبه ۱۲۸		

- ۱۷۱ اخبار غیبی امام علیه السلام نسبت به آینده بصره .
- ۱۷۱ وصف ترک های مغول .
- ۱۷۳ جایگاه علم غیب .
- خطبه ۱۲۹ وصف جامعه مسخ شده .
- ۱۷۳ عبرت گرفتن از دنیا .
- خطبه ۱۳۰ خداگرایی در مبارزه .
- ۱۷۵ ره آورد تقوا .
- خطبه ۱۳۱ علل نگوشتن کوفیان .
- ۱۷۵ فلسفه حکومت اسلامی .
- ۱۷۵ شرایط رهبر اسلامی .
- خطبه ۱۳۲ ستایش پروردگار .
- ۱۷۷ ضرورت یاد مرگ .
- ۱۷۷ ضرورت عمل گرایی و روش برخورد با دنیا .
- خطبه ۱۳۳ ضرورت توجه به عظمت پروردگار .
- ۱۷۷ ویژگی های قرآن .
- ۱۷۷ ویژگی های پیامبر صلی الله علیه و آله .
- ۱۷۹ روش برخورد با دنیا .
- ۱۷۹ اندرزهای جاودانه .
- ۱۷۹ ره آوردهای قرآن .
- ۱۷۹ علل سقوط مردم .
- خطبه ۱۳۴ نقش امداد های الهی در پیروزی .
- ۱۷۹ ضرورت حفظ پایگاه اسلامی .
- خطبه ۱۳۵ - شناخت دشمنان امام علیه السلام .
- خطبه ۱۳۶ وصف ویژگی های بیعت مردم با امام علیه السلام .
- ۱۸۱ ضرورت یاری کردن در اصلاح و بازسازی دل ها .
- خطبه ۱۳۷ افشای ادعاهای طلحه و زبیر .
- ۱۸۱ وصف ویژگی های بیعت با امام علیه السلام .
- ۱۸۱ شکوه از طلحه و زبیر .
- خطبه ۱۳۸ خبر از ظهور و سیستم حکومتی حضرت مهدی (عج) .
- ۱۸۳ خبر از تهاجم خونین عبدالملک مروان به کوفه .
- خطبه ۱۳۹ - ویژگی های امام علیه السلام .
- خطبه ۱۴۰ صفات ناپسند ناپود کننده .
- ۱۸۳ ضرورت یاری کردن پاکان در اصلاح فاسدان .
- ۱۸۳ ضرورت پرهیز از غیبت دیگران .
- خطبه ۱۴۱ حفظ دوستی ها و طرد بدگوی ها .
- ۱۸۵ شناخت حق و باطل .
- خطبه ۱۴۲ پرهیز از اسراف .
- ۱۸۵ شناخت راه های بخشش و احسان .
- خطبه ۱۴۳ رابطه نظام هستی با انسان .
- ۱۸۷ فلسفه آزمایش ها .
- ۱۸۷ نیایش برای طلب باران .
- خطبه ۱۴۴ فلسفه بعثت پیامبران .
- ۱۸۷ ویژگی های امامان دوازده گانه شیعه .
- ۱۸۹ شناساندن گمراهان و عبدالملک مروان .
- ۱۸۹ اندرزهای جاودانه .
- خطبه ۱۴۵ دین شناسی .
- ۱۸۹ نکوهش از بدعت ها .
- خطبه ۱۴۶ علل پیروزی اسلام و مسلمین .
- ۱۹۱ واقع بینی در مشاوره نظامی .
- خطبه ۱۴۷ ره آورد بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله .
- ۱۹۱ خبر از آینده تأسف بار مسلمین .
- ۱۹۳ پندهای حکیمانه .
- ۱۹۳ شناخت جایگاه قرآن و عترت پیامبر صلی الله علیه و آله .
- خطبه ۱۴۸ روانشناسی طلحه و زبیر .
- ۱۹۳ افشای اهداف شیطانی اصحاب جمل .
- خطبه ۱۴۹ یاد مرگ .
- ۱۹۳ وصیت های امام علی علیه السلام .
- ۱۹۵ وصف دورانی که امام رانمی یابند .
- خطبه ۱۵۰ آینده بشریت و ظهور حضرت مهدی علیه السلام .
- ۱۹۵ ره آورد حکومت حضرت مهدی علیه السلام .
- ۱۹۵ سرنوشت مردم پس از پیامبر صلی الله علیه و آله .
- ۱۹۷ افسوس از سیر ارتجاعی امت .
- خطبه ۱۵۱ ارزش شهادتین .
- ۱۹۷ نکوهش مردم گمراه .
- ۱۹۷ خبر از آینده خونین عرب .
- ۱۹۹ روش مقابله با فتنه ها .
- خطبه ۱۵۲ شناخت صفات خدا .
- ۱۹۹ شناخت عظمت امامان علیهم السلام و قرآن .
- ۱۹۹ ویژگی های قرآن .
- خطبه ۱۵۳ وصف گمراهان و غفلت زدگان .
- ۲۰۱ درمان غفلت زدگی ها .
- ۲۰۱ صفات ناپسند ناپود کننده .
- ۲۰۱ روانشناسی انسانی و حیوانی .
- خطبه ۱۵۴ جایگاه امامان معصوم علیهم السلام و نکوهش از منحرفان .
- ۳ شرایط امامت و رهبری .
- ۳ تأثیر متقابل جسم و روح .
- خطبه ۱۵۵ وصف پروردگار .
- ۳ شگفتی های خفاش .
- خطبه ۱۵۶ ضرورت اطاعت از رهبری .
- ۳ ره آورد ایمان .
- ۱ یادآوری برخی از ارزش ها و ویژگی های قرآن .

۲۲۹	افشای توطئه ناکتین	۲۰۷	خبر از فتنه‌ها و شهادت خویش
۲۳۱	خطبه ۱۷۰ - روش هدایت کردن	۲۰۷	خبر از آزمایش شدن امت
	خطبه ۱۷۱		خطبه ۱۵۷
۲۳۱	نیایش در آستانه جنگ	۲۰۷	عبرت از تاریخ گذشتگان
۲۳۱	روش بسیج نیروها در جنگ	۲۰۹	ضرورت تقوا و خودسازی
	خطبه ۱۷۲	۲۰۹	یاد تنهایی قبر
۲۳۱	گفتگو در روز شورا		خطبه ۱۵۸
۲۳۳	شکوه از قریش	۲۰۹	ارزش پیامبر ﷺ و قرآن
۲۳۳	شکوه از ناکتین	۲۱۱	خبر از آینده دردناک بنی امیه
۲۳۳	علل بیکار با اصحاب جمل	۲۱۱	خطبه ۱۵۹ - وصف کشورداری خویش
	خطبه ۱۷۳		خطبه ۱۶۰
۲۳۳	ویژگی‌ها و شرایط رهبر اسلامی	۲۱۱	خدانشناسی
۲۳۵	ضرورت تقوا	۲۱۱	راه‌های خدانشناسی
۲۳۵	ضرورت شناخت دنیا	۲۱۳	وصف امیدواری به خدا
	خطبه ۱۷۴	۲۱۳	ضرورت توجه به روش زندگی پیامبران
۲۳۵	افشای ادعاهای دروغین طلحه	۲۱۳	راه و رسم زندگی پیامبر اسلام ﷺ
۲۳۵	پاسخ به شایعات پیرامون قتل عثمان	۲۱۵	ضرورت پیروی از سنت پیامبر ﷺ
	خطبه ۱۷۵	۲۱۵	ساده‌زیستی امام علی علیه السلام
۲۳۵	نکوهش غافلان		خطبه ۱۶۱
۲۳۷	علوم بی‌پایان امام علی علیه السلام	۲۱۵	وصف پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام
۲۳۷	ویژگی‌های امام علی علیه السلام	۲۱۷	ضرورت تقوا و عبرت از گذشتگان
	خطبه ۱۷۶		خطبه ۱۶۲
۲۳۷	ضرورت اطاعت از دستورات الهی	۲۱۷	علل و عوامل غصب امامت
۲۳۷	ویژگی‌های قرآن	۲۱۷	شکوه از ستم‌های معاویه
۲۳۹	تشویق به اعمال نیکو		خطبه ۱۶۳
۲۳۹	ضرورت کنترل زبان	۲۱۹	خدانشناسی
۲۳۹	برهیز از بدعت‌ها	۲۱۹	وصف ویژگی‌های آفرینش
۲۴۱	رده‌آوردهای قرآن	۲۱۹	شگفتی آفرینش انسان
	افسار ظلم و ستم		خطبه ۱۶۴
۲۴۱	ضرورت خودسازی	۲۲۱	هشدار دادن به عثمان
	خطبه ۱۷۷	۲۲۱	جایگاه ارزشی امام عادل و رهبر ستمگر
۲۴۱	شرایط حکمت	۲۲۱	ترساندن عثمان از خشم مجاهدان
۲۴۱	نکوهش از خیانت داوران حکمت		خطبه ۱۶۵
	خطبه ۱۷۸	۲۲۱	شگفتی آفرینش پرندگان
۲۴۳	خدانشناسی	۲۲۳	شگفتی آفرینش طاووس
۲۴۳	روش برخورد با دنیا	۲۲۳	روانشناسی حیوانی طاووس
۲۴۳	خطبه ۱۷۹ - خدانشناسی	۲۲۳	شگفتی رنگ آمیزی پرهاي طاووس
	خطبه ۱۸۰	۲۲۵	عجز انسان از درک حقائق پدیده‌ها
۲۴۵	نکوهش از کوفیان	۲۲۵	شگفتی آفرینش جانداران کوچک
۲۴۵	علل سقوط و انحطاط فکری کوفیان	۲۲۵	وصف ویژگی‌های بهشت جاودانه
۲۴۵	خطبه ۱۸۱ - نکوهش فریب خوردگان از خوارج		خطبه ۱۶۶
	خطبه ۱۸۲	۲۲۷	احترام متقابل اجتماعی
۲۴۵	ستایش پروردگار	۲۲۷	آینده دردناک بنی امیه
۲۴۷	راه‌های خدانشناسی	۲۲۷	علل پیروزی و شکست ملت‌ها
۲۴۷	خدانشناسی		خطبه ۱۶۷
۲۴۹	سفرارش به تقوا و پندگیری از تاریخ	۲۲۷	ویژگی‌های قرآن
۲۴۹	وصف حضرت مهدی (عج)	۲۲۷	وصف ویژگی‌های مسلمانی
۲۴۹	پند و اندرز یاران	۲۲۹	مسئولیت‌ها
۲۴۹	یاد یاران شهید		خطبه ۱۶۸
۲۴۹	ضرورت جهاد و هدفداری در مبارزه	۲۲۹	واقع‌بینی امام در مبارزه با ناکتین
	خطبه ۱۸۳	۲۲۹	مشکلات جنگ داخلی
۲۵۱	خدانشناسی		خطبه ۱۶۹
۲۵۱	ویژگی‌های قرآن	۲۲۹	ضرورت اطاعت از رهبری

۲۸۳. سفارش به پرهیزکاری ۲۵۱
۲۸۳. ضرورت یاد قیامت و عذاب الهی ۲۵۳
۲۸۳. روش استفاده از دنیا ۲۵۳
۲۸۵. خطبه ۱۸۴ - افشای منافق ۲۵۵
۲۸۵. خطبه ۱۸۵ ۲۵۵
۲۸۷. خداشناسی ۲۵۵
۲۸۷. ویژگی‌های پیامبر اسلام ﷺ ۲۵۵
۲۸۷. راه‌های خداشناسی ۲۵۷
۲۸۷. شگفتی آفرینش ملخ ۲۵۷
۲۸۹. نشانه‌های خدا در طبیعت ۲۵۷
۲۸۹. خطبه ۱۸۶ ۲۵۷
۲۸۹. شناساندن راه صحیح خداشناسی ۲۵۷
۲۹۱. والا تر از صفات پدیده‌ها ۲۵۹
۲۹۱. شناخت قدرت پروردگار ۲۵۹
۲۹۱. معاد و آفرینش دوباره پدیده‌ها ۲۶۱
۲۹۱. خطبه ۱۸۷ ۲۶۳
۲۹۱. خبر از حوادث و دگرگونی آینده ۲۶۳
۲۹۳. ضرورت اطاعت از رهبری ۲۶۳
۲۹۳. خطبه ۱۸۸ ۲۶۳
۲۹۳. سفارش به پرهیزکاری ۲۶۳
۲۹۳. ارزش یاد مرگ ۲۶۳
۲۹۳. ضرورت شتاب در نیکوکاری‌ها ۲۶۳
۲۹۳. خطبه ۱۸۹ ۲۶۵
۲۹۳. اقسام ایمان ۲۶۵
۲۹۳. شناخت هجرت و مهاجر واقعی ۲۶۵
۲۹۵. مشکلات فهم برخی از احادیث ۲۶۵
۲۹۵. آگاهی زرف امام علی علیه السلام ۲۶۵
۲۹۵. خطبه ۱۹۰ ۲۶۵
۲۹۵. ضرورت شکرگذاری ۲۶۵
۲۹۵. سفارش به پرهیزکاری و یاد مرگ ۲۶۵
۲۹۵. توجه به زودگذر بودن دنیا ۲۶۷
۲۹۷. آینده پرهیزکاران ۲۶۷
۲۹۷. آموزش نظامی ۲۶۷
۲۹۷. خطبه ۱۹۱ ۲۶۹
۲۹۷. شناخت پروردگار ۲۶۹
۲۹۷. ره آورد پرهیزکاری ۲۶۹
۲۹۷. پرهیز از دنیای حرام ۲۶۹
۲۹۷. اقسام دنیاپرستان ۲۷۱
۲۹۷. خطبه ۱۹۲ ۲۷۱
۲۹۷. والا بی پروردگار ۲۷۱
۲۹۷. نکوهش از تکبر و خودپسندی شیطان ۲۷۱
۲۹۷. آزمایش‌ها و روش‌های درمان تکبر ۲۷۱
۲۹۷. هشدار از دشمنی‌های شیطان ۲۷۳
۲۹۷. پرهیز از تکبر و اخلاق جاهلی ۲۷۳
۲۹۷. پرهیز از سران متکبر و خودپسند ۲۷۵
۲۹۷. ضرورت عبرت از گذشتگان ۲۷۵
۲۹۷. فلسفه آزمایش‌ها ۲۷۷
۲۹۷. فلسفه حج ۲۷۷
۲۹۷. پرهیز از ستمکاری ۲۷۹
۲۹۷. فلسفه عبادات اسلامی ۲۷۹
۲۹۷. تعصب و ورزیدن زشت و زیبا ۲۷۹
۲۹۷. علل پیروزی و شکست ملت‌ها ۲۸۱
۲۹۷. ره آورد بعثت پیامبر اسلام ﷺ ۲۸۱
۲۸۳. علل نکوهش و سقوط کوفیان ۲۵۱
۲۸۳. قاطعیت در نبرد با منحرفان ۲۵۳
۲۸۳. سوابق درخشان شجاعت و فضایل امام علی علیه السلام ۲۵۳
۲۸۵. خیره‌سری و دشمنی سران قریش ۲۵۵
۲۸۵. الگوهای کامل انسان ۲۵۵
۲۸۷. خطبه ۱۹۳ ۲۵۵
۲۸۷. سیمای پرهیزکاران ۲۵۵
۲۸۷. شب پرهیزکاران ۲۵۷
۲۸۷. روز پرهیزکاران ۲۵۷
۲۸۹. نشانه‌های پرهیزکاران ۲۵۷
۲۸۹. جایگاه اجل و مرگ انسان ۲۵۷
۲۸۹. خطبه ۱۹۴ ۲۵۷
۲۹۱. مشکلات رسالت ۲۵۹
۲۹۱. سیمای منافقان ۲۵۹
۲۹۱. افشای اهداف شیطانی منافقان ۲۶۱
۲۹۱. خطبه ۱۹۵ ۲۶۳
۲۹۱. نشانه‌های خدا در هستی ۲۶۳
۲۹۳. خداشناسی ۲۶۳
۲۹۳. ضرورت یاد آخرت ۲۶۳
۲۹۳. خطبه ۱۹۶ ۲۶۳
۲۹۳. وصف جاهلیت ۲۶۳
۲۹۳. ضرورت تقوا و ترک دنیاپرستی ۲۶۳
۲۹۳. ضرورت عمل‌گرایی ۲۶۳
۲۹۳. خطبه ۱۹۷ ۲۶۵
۲۹۳. فضایل امیرالمؤمنین علیه السلام ۲۶۵
۲۹۵. اندوه وفات پیامبر ﷺ ۲۶۵
۲۹۵. ویژگی‌های امام علی علیه السلام ۲۶۵
۲۹۵. خطبه ۱۹۸ ۲۶۵
۲۹۵. شناخت علم الهی ۲۶۵
۲۹۵. ارزش پرهیزکاری ۲۶۵
۲۹۵. ویژگی‌های اسلام ۲۶۷
۲۹۷. بعثت پیامبر ﷺ و سخنی‌های جاهلیت ۲۶۷
۲۹۷. ارزش‌ها و ویژگی‌های قرآن ۲۶۷
۲۹۷. خطبه ۱۹۹ ۲۶۹
۲۹۷. ره آورد نماز ۲۶۹
۲۹۷. ارزش و ره آورد زکات ۲۶۹
۲۹۷. مسؤولیت ادای امانت ۲۶۹
۳۰۱. دانش الهی ۲۷۱
۳۰۱. خطبه ۲۰۰ - سیاست دروغین معاویه ۲۷۱
۳۰۱. خطبه ۲۰۱ ۲۷۱
۳۰۱. ضرورت پیمودن راه حق ۲۷۱
۳۰۱. مسؤولیت‌های عمومی در برابر گناه ۲۷۱
۳۰۱. خطبه ۲۰۲ ۲۷۳
۳۰۱. شکوه‌ها با پیامبر ﷺ ۲۷۳
۳۰۱. شرح اندوه بی‌پایان ۲۷۵
۳۰۱. خطبه ۲۰۳ ۲۷۵
۳۰۳. ضرورت آخرت‌گرایی ۲۷۷
۳۰۳. دنیا و آزمایش‌ها ۲۷۷
۳۰۳. خطبه ۲۰۴ - آمادگی برای سفر آخرت ۲۷۹
۳۰۳. خطبه ۲۰۵ ۲۷۹
۳۰۳. برخورد قاطع با سران جمل ۲۷۹
۳۰۳. هدف‌داری امام در حکومت ۲۷۹
۳۰۳. فلسفه عدالت اقتصادی ۲۸۱

۳۲۷	انسان و رستاخیز	۳۰۵	خطبه ۲۰۶
۳۲۷	خطبه ۲۲۴	۳۰۵	برهیز از دشنام دشمن
۳۲۷	امام علی علیه السلام و برهیز از ستمکاری	۳۰۵	هدفداری در جنگ و نیایش
۳۲۷	امام علی علیه السلام و برهیز از امتیازدهی	۳۰۵	خطبه ۲۰۷ - ضرورت حفظ امامت
۳۲۷	امام علی علیه السلام و برهیز از رشوه خواری	۳۰۵	خطبه ۲۰۸ - نکوهش از نافرمانی کوفیان
۳۲۷	امام علی علیه السلام و عدالت اجتماعی	۳۰۷	خطبه ۲۰۹
۳۲۹	خطبه ۲۲۵ - یاری خواستن از خدا در مشکلات اقتصادی	۳۰۷	روش استفاده از دنیا
۳۲۹	خطبه ۲۲۶	۳۰۷	برخورد یا تفکر ترک دنیا
۳۲۹	دنیا شناسی	۳۰۷	وظایف رهبری
۳۲۹	ضرورت عبرت گرفتن از دنیا	۳۰۷	خطبه ۲۱۰
۳۲۹	خطبه ۲۲۷	۳۰۷	اقسام احادیث رواج یافته
۳۳۱	چگونگی آئس خدا با بندگان عارف	۳۰۷	اقسام راویان حدیث
۳۳۱	روش درخواست از خداوند	۳۰۹	اقسام یاران پیامبر ﷺ
۳۳۱	خطبه ۲۲۸ - ویژگی های سلمان فارسی	۳۰۹	خطبه ۲۱۱
۳۳۱	خطبه ۲۲۹ - ویژگی های بیعت مردم با امام	۳۰۹	نشانه های خدا در هستی
۳۳۱	خطبه ۲۳۰	۳۰۹	شگفتی آفرینش پدیده ها
۳۳۳	ره آورد برهیزکاری و عمل	۳۱۱	خطبه ۲۱۲ - بسیج مردم برای جنگ با شامیان
۳۳۳	ضرورت یاد مرگ	۳۱۱	خطبه ۲۱۳
۳۳۳	سفارش به نیکوکاری	۳۱۱	خدانشناسی
۳۳۳	دنیا و زاهدان	۳۱۱	ویژگی های پیامبر ﷺ
۳۳۳	خطبه ۲۳۱ - ویژگی های پیامبر ﷺ	۳۱۳	خطبه ۲۱۴
۳۳۵	خطبه ۲۳۲ - احتیاط در بیت المال	۳۱۳	پیامبر شناسی
۳۳۵	خطبه ۲۳۳	۳۱۳	ارزش دانشمندان الهی
۳۳۵	فصاحت و بلاغت اهل بیت علیهم السلام	۳۱۳	بندهای جاودانه
۳۳۵	خطبه ۲۳۴ - علل سقوط جامعه اسلامی	۳۱۵	دعا ۲۱۵
۳۳۵	خطبه ۲۳۵ - علل تفاوت ها میان انسان ها	۳۱۵	دعا و نیایش
۳۳۷	خطبه ۲۳۶ - یاد مشکلات هجرت	۳۱۵	روش درخواست از خداوند
۳۳۷	خطبه ۲۳۷ - سفارش به نیکوکاری	۳۱۵	خطبه ۲۱۶
۳۳۷	خطبه ۲۳۸	۳۱۵	شناخت حقوق اجتماعی
۳۳۷	وصف شامیان	۳۱۵	حقوق متقابل مردم و رهبری
۳۳۷	نکوهش از انتخاب داوران	۳۱۷	را آورد حقوق اجتماعی
۳۳۹	خطبه ۲۳۹ - فضایل اهل بیت پیامبر ﷺ	۳۱۷	ویژگی های اخلاقی و مدیریتی امیرالمؤمنین علی علیه السلام
۳۳۹	خطبه ۲۴۰ - نکوهش از موضع گیری ها ناروای عثمان	۳۱۷	ضرورت سالم سازی روابط بین مردم و رهبری
۳۳۹	خطبه ۲۴۱ - تشویق برای جهاد	۳۱۷	خطبه ۲۱۷
۳۴۲	بخش دوم - نامه ها	۳۱۷	شکوه ها از قریش
۳۴۲	نامه ۱	۳۱۷	علل تنهایی و مظلومیت
۳۴۲	افشای سران ناکثین	۳۱۷	خطبه ۲۱۸ - افشای خیانت ناکثان
۳۴۲	تشویق مردم کوفه برای جهاد	۳۱۹	خطبه ۲۱۹ - ناسف بر کشته شدگان جمل
۳۴۲	نامه ۲ - تشکر از مجاهدان از جنگ برگشته	۳۱۹	خطبه ۲۲۰ - پیونده راه خدا
۳۴۲	نامه ۳	۳۲۱	خطبه ۲۲۱
۳۴۲	برخورد قاطع با خیانت کارگزاران	۳۲۱	هشدار از غفلت زدگی ها
۳۴۲	هشدار از بی اعتباری دنیای حرام	۳۲۱	ضرورت عبرت آموزی از گذشتگان
۳۴۵	ضرورت عبرت از گذشتگان	۳۲۱	پیام مردگان
۳۴۵	نامه ۴ - روش گزینش نیروهای عمل کننده	۳۲۱	پندگیری از حالات رفتگان
۳۴۵	نامه ۵ - هشدار از استفاده ناروای بیت المال	۳۲۳	سخنی های لحظه های مرگ
۳۴۵	نامه ۶	۳۲۳	خطبه ۲۲۲
۳۴۷	علل مشروعیت حکومت امام علی علیه السلام	۳۲۳	ارزش و ره آورد یاد خدا
۳۴۷	پاسخ به شایعات و ادعاهای معاویه	۳۲۳	سیمای یادکنندگان خدا
۳۴۷	نامه ۷	۳۲۳	ارزش وجود ذاکران و عارفان
۳۴۷	افشای چهره پنهان معاویه	۳۲۳	خطبه ۲۲۳
۳۴۷	پاسخ به شایعات	۳۲۵	هشدار از غرور زدگی ها
۳۴۷		۳۲۵	راه چگونه بودن و چگونه زیستن
۳۴۷		۳۲۷	ضرورت دنیا شناسی

۳۶۵	۸ - وادار ساختن معاویه به بیعت	۳۴۷	نعمه ۲۸
۳۶۵	نعمه ۹	۳۴۷	افشای ادعاهای دروغین معاویه
۳۶۷	افشای دشمنی‌های قریش و استقامت پیامبر ﷺ	۳۴۷	ویژگی‌ها و فضایل بنی‌هاشم
۳۶۷	افشای ادعاهای دروغین معاویه	۳۴۹	امتیازات بنی‌هاشم و رسوایی بنی‌امیه
۳۶۷	نعمه ۱۰	۳۴۹	مظلومیت امیرالمؤمنین علی
۳۶۷	افشای چهره پنهان معاویه	۳۴۹	پاسخ به تهدیدات نظامی
۳۶۹	پاسخ به تهدید نظامی معاویه	۳۴۹	نعمه ۲۹ - هشدار به مردم بصره
۳۶۹	پاسخ به خونخواهی دروغین معاویه	۳۵۱	نعمه ۳۰ - پند و هشدار به معاویه
۳۷۱	نعمه ۱۱	۳۵۱	نعمه ۳۱
۳۷۱	احتیاط‌های ضروری در حرکت سپاهیان	۳۵۱	انسان و حوادث روزگار
۳۷۱	ویژگی‌های خط شکنان	۳۵۱	مراحل خودسازی
۳۷۱	نعمه ۱۲	۳۵۱	اخلاق اجتماعی
۳۷۳	احتیاط‌های نظامی برای سربازان پیشنار	۳۵۱	شتاب در تربیت فرزند
۳۷۳	روش استقرار سپاه برابر دشمنان	۳۵۱	روش تربیت فرزند
۳۷۵	نعمه ۱۳ - رعایت سلسله مراتب فرماندهی	۳۵۱	ضرورت توجه به معنویات
۳۷۵	نعمه ۱۴	۳۵۳	ضرورت آخرت‌گرایی
۳۷۷	ترک آغازگری در جنگ	۳۵۳	معیارهای روابط اجتماعی
۳۷۷	اخلاق نظامی پس از نبرد	۳۵۳	نلش در جمع‌آوری زاد و توشه
۳۷۷	نعمه ۱۵ - نیایش در جنگ	۳۵۳	نشانه‌های رحمت الهی
۳۷۷	نعمه ۱۶ - آموزش تاکتیک‌های نظامی	۳۵۳	شرایط اجابت دعا
۳۷۹	نعمه ۱۷	۳۵۵	ضرورت یاد مرگ
۳۷۹	افشای چهره بنی‌امیه	۳۵۵	شناخت دنیاپرستان
۳۸۱	ویژگی‌ها و فضایل اهل بیت علیهم‌السلام	۳۵۵	ضرورت آخرت‌گرایی و ارزش‌های اخلاقی
۳۸۱	نعمه ۱۸	۳۵۵	ضرورت رعایت حقوق دوستان
۳۸۱	هشدار از مسایل بصره	۳۵۵	ضرورت توجه به ارزش‌های اخلاقی
۳۸۳	ویژگی‌های قبیله بنی‌تمیم	۳۵۵	جایگاه زن و فرهنگ پرهیز
۳۸۳	اخلاق مدیریتی	۳۵۵	نعمه ۳۲ - افشای سیاست استعمار معاویه
۳۸۵	نعمه ۱۹	۳۵۵	نعمه ۳۳
۳۸۵	هشدار از بدرفتاری با مردم	۳۵۷	وصف شامیان مسخ شده
۳۸۵	طرح اخلاق اجتماعی و مدیریتی	۳۵۷	دستورات لازم به فرماندار مکه
۳۸۵	نعمه ۲۰ - هشدار از خیانت به بیت‌المال	۳۵۷	نعمه ۳۴
۳۸۵	نعمه ۲۱ - سفارش به میانه روی	۳۵۷	روش دلجویی از فرماندار معزول
۳۸۵	نعمه ۲۲ - سفارش به آخرت‌گرایی	۳۵۷	ویژگی‌های مالک اشتر
۳۸۵	نعمه ۲۳	۳۵۷	نعمه ۳۵
۳۸۵	وصیت آخر امام	۳۵۷	ویژگی‌های محمد بن ابی‌بکر
۳۸۵	سفارش به ارزش‌های اخلاقی	۳۵۷	علل سقوط مصر و نکوهش کوفیان
۳۸۷	نعمه ۲۴	۳۵۹	نعمه ۳۶
۳۸۷	وصیت اقتصادی نسبت به اموال شخصی	۳۵۹	آمادگی رزمی امام علی
۳۸۷	سفارش به اعتدال در مصرف اموال	۳۵۹	اعلام مواضع فاطمه در جنگ
۳۸۷	وصیت به حفظ درختان و باغات	۳۵۹	نعمه ۳۷ - افشای ادعای دروغین معاویه
۳۸۹	نعمه ۲۵	۳۵۹	نعمه ۳۸
۳۸۹	اخلاق اجتماعی کارگزاران اقتصادی	۳۶۱	تشریح اوضاع سیاسی مصر
۳۸۹	روش جمع‌آوری بیت‌المال	۳۶۱	ویژگی‌های مالک اشتر
۳۸۹	حمایت از حقوق حیوانات	۳۶۱	نعمه ۳۹ - افشای بردگی عمر و عاص
۳۸۹	نعمه ۲۶	۳۶۱	نعمه ۴۰ - نکوهش یک کارگزار
۳۸۹	اخلاق کارگزاران مالیاتی	۳۶۳	نعمه ۴۱
۳۹۱	ضرورت امانت‌داری	۳۶۳	نکوهش یک مدیر خیانتکار
۳۹۱	نعمه ۲۷	۳۶۳	نکوهش از سوءاستفاده در بیت‌المال
۳۹۱	اخلاق اجتماعی مدیران	۳۶۳	برخورد قاطع با خیانتکار
۳۹۱	پرهیزکاران و دنیای حلال	۳۶۳	نعمه ۴۲ - روش دلجویی در عزل و نصب‌ها
۳۹۳	ضرورت یاد مرگ	۳۶۳	نعمه ۴۳
۳۹۳	اخلاق مدیران اجرایی	۳۶۵	سخت‌گیری در مصرف بیت‌المال
۳۹۳	هشدار از خطرات منافقین	۳۶۵	روش تنبیه یک مدیر خائن

• نامه ۴۴	• هشدارها	۴۱۹
• هشدار به زیاد از نقشه‌های معاویه	• دستورالعمل‌های ضروری	۳۹۳
• رد ادعای ابوسفیان	• نامه ۵۴	۳۹۳
• نامه ۴۵	• طرح ویژگی‌های بیعت مردم با امام علیه السلام	۴۳۱
• ضرورت ساده‌زیستی کارگزاران	• پاسخ به ادعاهای طلحه و زبیر	۳۹۳
• امام الگوی ساده‌زیستی	• نامه ۵۵	۴۳۱
• ویژگی‌های امیرالمؤمنین علیه السلام	• فلسفه آزمایش‌ها	۳۹۳
• امام و دنیای حرام	• اندرز دادن به دشمن	۳۹۵
• امام و دنیای دنیاپرستان	• نامه ۵۶ - اخلاق فرماندهی	۳۹۷
• وصف رستگاران	• نامه ۵۷ - روش بسیج کردن مردم برای جهاد	۳۹۷
• نامه ۴۶	• نامه ۵۸	۴۲۳
• مسئولیت فرمانداری	• تبیین عوامل وحدت	۳۹۷
• اخلاق مدیریت	• علل پیدایش جنگ میان مسلمین	۳۹۹
• نامه ۴۷	• نامه ۵۹	۴۲۳
• وصیت به ارزش‌های اخلاقی	• پرهیز از هواپرستی	۳۹۹
• پندهای جاودانه	• روش برخورد با دنیا	۳۹۹
• سفارش به عدالت در قصاص	• نامه ۶۰	۳۹۹
• نامه ۴۸	• روش بحرکت در آوردن لشگر	۳۹۹
• عوامل رسوایی انسان	• روش بازداري لشگر و مردم از ناهنجاری‌ها	۳۹۹
• اندرز دادن به معاویه	• نامه ۶۱ - نکوهش از فرمانده شکست خورده	۳۹۹
• نامه ۴۹ - هشدار به معاویه از دنیا پرستی	• نامه ۶۲	۳۹۹
• نامه ۵۰	• علل پیدایش فتنه‌ها	۳۹۹
• پرهیز از غرورزدگی	• مظلومیت امیرالمؤمنین علیه السلام	۴۰۱
• مسئولیت‌های رهبری و نظامیان	• شجاعت و دشمن‌شناسی امام علیه السلام	۴۰۱
• نامه ۵۱	• علل جهاد و پیکار	۴۰۱
• ارزش جمع آوری بیت‌المال	• نامه ۶۳	۴۲۹
• اخلاق کارگزاران اقتصادی	• بازداشتن ابوموسی از فتنه‌انگیزی	۴۰۱
• نامه ۵۲ - وقت‌های نماز پنجگانه	• هشدار و اتمام حجت با ابوموسی	۴۰۳
• نامه ۵۳	• نامه ۶۴	۴۲۹
• ضرورت خودسازی	• علل اختلاف بین بنی‌امیه و بنی‌هاشم	۴۰۳
• اخلاق رهبری	• پاسخ تهدیدات نظامی معاویه	۴۰۳
• پرهیز از غرور و خودپسندی	• یادآوری دلاوری‌ها در پیکارها	۴۰۵
• مردم‌گرایی، حق‌گرایی	• نامه ۶۵	۴۰۵
• ضرورت رازداری	• افشای علل گمراهی معاویه	۴۰۵
• جایگاه صحیح مشورت	• پاسخ به ادعاهای دروغین معاویه	۴۰۷
• پرهیز از مدیران حکومت‌های فاسد گذشته	• نامه ۶۶ - ضرورت واقع بینی	۴۰۷
• اصول روابط اجتماعی رهبران	• نامه ۶۷	۴۰۷
• ضرورت حفظ سنت‌های نیکو	• ضرورت رسیدگی به امور حجاج	۴۰۷
• شناخت اقشار گوناگون اجتماعی	• سفارش به رفع نیازمندی‌های حجاج	۴۰۷
• صفات ارزشی نظامیان	• نامه ۶۸ - روش برخورد با دنیا	۴۰۹
• صفات گزینشی فرماندهان نظامی	• نامه ۶۹	۴۰۹
• صفات فضات و داوران	• اخلاق کارگزاران حکومتی	۴۱۱
• نظارت در امور مدیران و کارگزاران	• اوصاف مؤمنان	۴۱۱
• نظارت دقیق در بیت‌المال و امور مالیات	• روش بکارگیری نفس در خوبی‌ها	۴۱۳
• اصالت دادن به عمران و آبادانی کشور	• نامه ۷۰	۴۱۳
• صفات منشیان و نویسندگان حکومت	• روش برخورد با فراریان	۴۱۳
• نظارت دقیق در امور بازار و بازرگانان	• ضرورت دشمن‌شناسی	۴۱۳
• نظارت بر زندگی مجرمین	• نامه ۷۱	۴۱۵
• رسیدگی مستقیم به امور نیازمندان	• علل عزل یک کارگزار	۴۱۵
• اخلاق اختصاصی رهبری	• سرزنش از خیانت اقتصادی	۴۱۵
• پرهیز از مردم‌گریزی	• نامه ۷۲ - انسان و مقدرات الهی	۴۱۷
• پرهیز از امتیازدهی به نزدیکان	• نامه ۷۳ - افشای سیمای دروغین معاویه	۴۱۷
• روش برخورد با دشمن	• نامه ۷۴ - مبانی صلح و سازش مسلمین	۴۱۷

- نامة ۷۵ - فرمان اطاعت به معاویه ۴۳۹
- نامة ۷۶ - اخلاق فرماندهی ۴۳۹
- نامة ۷۷ - روش مناظره با دشمن مسلمان ۴۴۱
- نامة ۷۸ ۴۴۱
- علل سقوط جامعه ۴۴۱
- تلاش برای تحقق وحدت ۴۴۱
- نامة ۷۹ - علل نابودی ملت‌ها ۴۴۱
- بخش سوم - حکمت‌های نهج البلاغه
- حکمت ۱ - روش برخورد با فتنه‌ها ۴۴۵
- حکمت ۲ - شناخت ضد ارزش‌ها ۴۴۵
- حکمت ۳ - شناخت ضد ارزش‌ها ۴۴۵
- حکمت ۴ - ارزش‌های اخلاقی و ضد ارزش‌ها ۴۴۵
- حکمت ۵ - شناخت ارزش‌های اخلاقی ۴۴۵
- حکمت ۶ - ارزش رازداری و خوشرویی ۴۴۵
- حکمت ۷ - ایتثار اقتصادی و آخرت گرایی ۴۴۵
- حکمت ۸ - شگفتی‌های تن آدمی ۴۴۵
- حکمت ۹ - شناخت ره آورد اقبال و ادبار دنیا ۴۴۵
- حکمت ۱۰ - روش زندگی با مردم ۴۴۵
- حکمت ۱۱ - روش برخورد با دشمن ۴۴۵
- حکمت ۱۲ - آیین دوست یابی ۴۴۵
- حکمت ۱۳ - روش استفاده از نعمت‌ها ۴۴۵
- حکمت ۱۴ - روش برخورد با خویشاوندان ۴۴۷
- حکمت ۱۵ - روش برخورد با فریب خورده ۴۴۷
- حکمت ۱۶ - شناخت جایگاه جبر و اختیار ۴۴۷
- حکمت ۱۷ - ضرورت رنگ کردن موها ۴۴۷
- حکمت ۱۸ - ره آورد شوم فرار از جنگ ۴۴۷
- حکمت ۱۹ - ره آورد شوم هواپرستی ۴۴۷
- حکمت ۲۰ - روش برخورد با جوانمردان ۴۴۷
- حکمت ۲۱ - ارزش‌ها، ضد ارزش‌ها ۴۴۷
- حکمت ۲۲ - روش گرفتن حق ۴۴۷
- حکمت ۲۳ - ضرورت عمل گرایی ۴۴۷
- حکمت ۲۴ - روش یاری کردن مردم ۴۴۷
- حکمت ۲۵ - ترس از خدا در فروزی نعمت‌ها ۴۴۷
- حکمت ۲۶ - رفتار شناسی ۴۴۷
- حکمت ۲۷ - روش درمان دردها ۴۴۷
- حکمت ۲۸ - برترین پارسیایی ۴۴۷
- حکمت ۲۹ - ضرورت یاد مرگ ۴۴۷
- حکمت ۳۰ - پرهیز از غفلت زدگی ۴۴۷
- حکمت ۳۱ - شناخت پایه های ایمان ۴۴۹
- حکمت ۳۲ - ارزش و والایی انجام دهنده کارها ۴۴۹
- حکمت ۳۳ - اعتدال در بخشش و حسابرسی ۴۴۹
- حکمت ۳۴ - راه بی نیازی ۴۴۹
- حکمت ۳۵ - ضرورت موقعیت شناسی ۴۴۹
- حکمت ۳۶ - آرزوهای طولانی و بزهکاری ۴۴۹
- حکمت ۳۷ - ضرورت ترک آداب جاهلی ۴۴۹
- حکمت ۳۸ - ارزش‌ها و آداب معاشرت با مردم ۴۵۱
- حکمت ۳۹ - جایگاه واجبات و مستحبات ۴۵۱
- حکمت ۴۰ - راه شناخت عاقل و احمق ۴۵۱
- حکمت ۴۱ - راه شناخت عاقل و احمق ۴۵۱
- حکمت ۴۲ - بیماری و پاک شدن گناهان ۴۵۱
- حکمت ۴۳ - الگوهای انسانی ۴۵۱
- حکمت ۴۴ - ارزش آخرت گرایی ۴۵۱
- حکمت ۴۵ - راه شناخت مؤمن و منافق ۴۵۱
- حکمت ۴۶ - ارزش پشیمانی و زشتی غرورزدگی ۴۵۳
- حکمت ۴۷ - شناخت ارزش‌ها ۴۵۳
- حکمت ۴۸ - رازداری و پیروزی ۴۵۳
- حکمت ۴۹ - شناخت بزرگواری و پست فطرت ۴۵۳
- حکمت ۵۰ - راه جذب دل‌ها ۴۵۳
- حکمت ۵۱ - قدرت و عیب پوشی ۴۵۳
- حکمت ۵۲ - روش برخورد با شکست خوردگان ۴۵۳
- حکمت ۵۳ - شناخت جایگاه سخاوت ۴۵۳
- حکمت ۵۴ - ارزش‌های اخلاقی ۴۵۳
- حکمت ۵۵ - اقسام بردباری ۴۵۳
- حکمت ۵۶ - تهیدستی و تنهایی ۴۵۳
- حکمت ۵۷ - ارزش قناعت و خودکفایی ۴۵۳
- حکمت ۵۸ - توانگری و شهوت‌ها ۴۵۳
- حکمت ۵۹ - ارزش تذکر دادن اشتباهات ۴۵۳
- حکمت ۶۰ - ضرورت کنترل زبان ۴۵۳
- حکمت ۶۱ - شیرینی آزار زن ۴۵۳
- حکمت ۶۲ - روش پاسخ دادن به نیکی‌ها ۴۵۳
- حکمت ۶۳ - ارزش شفاعت ۴۵۳
- حکمت ۶۴ - غفلت دنیا پرستان ۴۵۳
- حکمت ۶۵ - ترک دوستان و تنهایی ۴۵۳
- حکمت ۶۶ - روش خواستن ۴۵۵
- حکمت ۶۷ - ارزش ایتثار اقتصادی ۴۵۵
- حکمت ۶۸ - ره آورد عفت و شکرگذاری ۴۵۵
- حکمت ۶۹ - حفظ روح امیدواری ۴۵۵
- حکمت ۷۰ - روانشناسی جاهل ۴۵۵
- حکمت ۷۱ - نشانه کمال عقل ۴۵۵
- حکمت ۷۲ - رابطه دنیا و انسان ۴۵۵
- حکمت ۷۳ - ضرورت خودسازی رهبران ۴۵۵
- حکمت ۷۴ - ضرورت یاد مرگ ۴۵۵
- حکمت ۷۵ - توجه به فناپذیری دنیا ۴۵۵
- حکمت ۷۶ - روش تحلیل رویدادها ۴۵۵
- حکمت ۷۷ - دنیا شناسی ۴۵۵
- حکمت ۷۸ - شناخت جایگاه جبر و اختیار ۴۵۵
- حکمت ۷۹ - ارزش حکمت و بی لیاقتی منافق ۴۵۷
- حکمت ۸۰ - مؤمن و ارزش حکمت ۴۵۷
- حکمت ۸۱ - میزان ارزش انسان‌ها ۴۵۷
- حکمت ۸۲ - ارزش‌های والای انسانی ۴۵۷
- حکمت ۸۳ - روش برخورد با چاپلوسان ۴۵۷
- حکمت ۸۴ - مردم پس از جنگ‌ها ۴۵۷
- حکمت ۸۵ - پرهیز از ادعاهای علمی ۴۵۷
- حکمت ۸۶ - برتری تجربه پیران از قدرتمندی جوانان ۴۵۷
- حکمت ۸۷ - ارزش استغفار ۴۵۷
- حکمت ۸۸ - دو عامل اُیمنی مسلمان ۴۵۷
- حکمت ۸۹ - راه اصلاح دنیا و آخرت ۴۵۷
- حکمت ۹۰ - شناخت عالم آگاه ۴۵۹
- حکمت ۹۱ - راه درمان روان ۴۵۹
- حکمت ۹۲ - والاترین دانش ۴۵۹
- حکمت ۹۳ - فلسفه آزمایش‌ها ۴۵۹
- حکمت ۹۴ - شناخت نیکی‌ها و خوبی‌ها ۴۵۹
- حکمت ۹۵ - تقوی و ارزش اعمال ۴۵۹
- حکمت ۹۶ - ارزش علم و بندگی ۴۵۹
- حکمت ۹۷ - ارزش یقین ۴۵۹

- ۴۷۱ ارزش دانشمندان
- ۴۷۱ ویژگی‌های رهبران الهی
- ۴۷۳ حکمت ۱۴۸ - نقش سخن در شناخت انسان
- ۴۷۳ حکمت ۱۴۹ - ضرورت خودشناسی
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۰ - ضد ارزش‌ها و هشدارها
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۱ - ضرورت آینده‌نگری
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۲ - توجه به فناپذیری
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۳ - صبر و پیروزی
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۴ - اهمیت نیت‌ها
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۵ - ضرورت پایبندی به عهد
- ۴۷۳ حکمت ۱۵۶ - ضرورت خدانشناسی و اطاعت
- ۴۷۵ حکمت ۱۵۷ - فراهم بودن راه‌های هدایت
- ۴۷۵ حکمت ۱۵۸ - روش برخورد با دوستان بد
- ۴۷۵ حکمت ۱۵۹ - پرهیز از مواضع اتهام
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۰ - قدرت و زورگویی
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۱ - ارزش مشورت و پرهیز از خودمحوری
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۲ - ضرورت رازداری
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۳ - فقر و نابودی
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۴ - روش برخورد با متجاوزان
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۵ - پرهیز از نافرمانی خدا
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۶ - پرهیز از تجاوز به حقوق دیگران
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۷ - خودپسندی و محرومیت‌ها
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۸ - توجه به فناپذیری دنیا
- ۴۷۵ حکمت ۱۶۹ - آینده‌نگری
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۰ - ضرورت ترک گناه
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۱ - ره آورد شوم حرام خواری
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۲ - نادانی و دشمنی‌ها
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۳ - ارزش مشورت‌ها
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۴ - ارزش خشم در راه خدا
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۵ - راه درمان ترس
- ۴۷۵ حکمت ۱۷۶ - ابزار ریاست
- ۴۷۷ حکمت ۱۷۷ - روش برخورد با بدان
- ۴۷۷ حکمت ۱۷۸ - روش نابود کردن بدی‌ها
- ۴۷۷ حکمت ۱۷۹ - لجاجت و سستی اراده
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۰ - طمع ورزی و بردگی
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۱ - ارزش دوراندیشی
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۲ - شناخت جایگاه سخن و سکوت
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۳ - باطل‌گرایی و اختلاف
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۴ - ویژگی‌های اعتقادی امام علی (ع)
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۵ - ویژگی‌های اعتقادی امام علی (ع)
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۶ - آینده سخت‌ستکاران
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۷ - ضرورت یاد قیامت
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۸ - ضرورت حق‌گرایی
- ۴۷۷ حکمت ۱۸۹ - ارزش صبر و خطر بی‌تابی
- ۴۷۷ حکمت ۱۹۰ - معیار امامت؟
- ۴۷۷ حکمت ۱۹۱ - مشکلات دنیا
- ۴۷۷ حکمت ۱۹۲ - پرهیز از زراندوزی
- ۴۷۷ حکمت ۱۹۳ - راه به کار گرفتن قلب
- ۴۷۹ حکمت ۱۹۴ - ضرورت پرهیز از خشم و انتقام
- ۴۷۹ حکمت ۱۹۵ - پرهیز از پُخل ورزی
- ۴۷۹ حکمت ۱۹۶ - عبرت آموزی از تلافی اموال
- ۴۷۹ حکمت ۱۹۷ - روش درمان روح
- ۴۷۹ حکمت ۱۹۸ - ضرورت حکومت
- ۴۶۱ حکمت ۹۸ - ضرورت عمل کردن به روایات
- ۴۶۱ حکمت ۹۹ - تفسیر اِنَّا لِلّٰه و اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُونَ
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۰ - روش مناجات کردن
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۱ - روش برطرف کردن نیازهای مردم
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۲ - آینده و مسخ ارزش‌ها
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۳ - روش برخورد با دنیا
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۴ - وصف زاهدان
- ۴۶۱ حکمت ۱۰۵ - احترام گذاشتن به مرزها و حدود احکام الهی
- ۴۶۳ حکمت ۱۰۶ - ره آورد شوم دین‌گریزی
- ۴۶۳ حکمت ۱۰۷ - علل سقوط عالمان بی عمل
- ۴۶۳ حکمت ۱۰۸ - شگفتی‌های روح آدمی
- ۴۶۳ حکمت ۱۰۹ - ارزش اهل بیت پیامبر (علیهم‌السلام)
- ۴۶۳ حکمت ۱۱۰ - شرایط تحقق اوامر الهی
- ۴۶۳ حکمت ۱۱۱ - عشق تحمّل ناشدنی امام علی (ع)
- ۴۶۳ حکمت ۱۱۲ - مشکلات شیعه بودن!!
- ۴۶۳ حکمت ۱۱۳ - ارزش‌های والای اخلاقی
- ۴۶۳ حکمت ۱۱۴ - جایگاه خوش‌بینی و بدبینی در جامعه
- ۴۶۵ حکمت ۱۱۵ - توجه به پایان‌پذیری دنیا
- ۴۶۵ حکمت ۱۱۶ - انسان و انواع آزمایش‌ها
- ۴۶۵ حکمت ۱۱۷ - پرهیز از افراط و تفریط در دوستی با امام (ع)
- ۴۶۵ حکمت ۱۱۸ - استفاده از فرصت‌ها
- ۴۶۵ حکمت ۱۱۹ - ضرورت شناخت دنیا
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۰ - روانشناسی قبائل قریش
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۱ - ارزیابی عمل‌ها
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۲ - عبرت از مرگ یاران
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۳ - انگوهای کامل انسانیت
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۴ - روانشناسی زن و مرد
- ۴۶۵ حکمت ۱۲۵ - امام و شناساندن اسلام
- ۴۶۷ حکمت ۱۲۶ - شگفتی‌های ضد ارزش‌ها
- ۴۶۷ حکمت ۱۲۷ - نکوهش از سستی در عمل
- ۴۶۷ حکمت ۱۲۸ - تأثیر عوامل زیست محیطی در سلامت
- ۴۶۷ حکمت ۱۲۹ - شناخت عظمت پروردگار
- ۴۶۷ حکمت ۱۳۰ - توجه به فناپذیری دنیا
- ۱۳۱
- الف - سرزنش نکوهش‌کننده دنیا
- ۴۶۷ ب - خوبی‌ها و زیبایی‌های دنیا
- ۴۶۷ حکمت ۱۳۲ - ضرورت یاد مرگ
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۳ - اقسام مردم و دنیا
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۴ - حقوق دوستان
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۵ - چهار ارزش برتر
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۶ - فلسفه احکام الهی
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۷ - راه نزول روزی
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۸ - نقش یا دانش الهی در اتفاق
- ۴۶۹ حکمت ۱۳۹ - تناسب امداد الهی با نیازها
- ۴۶۹ حکمت ۱۴۰ - قناعت و بی‌نیازی
- ۴۶۹ حکمت ۱۴۱ - راه آسایش
- ۴۶۹ حکمت ۱۴۲ - دوستی‌ها و خردمندی
- ۴۶۹ حکمت ۱۴۳ - غمها و پیری زودرس
- ۴۶۹ حکمت ۱۴۴ - تناسب بردباری با مصیبت‌ها
- ۴۷۱ حکمت ۱۴۵ - عبادت‌های بی‌حاصل
- ۴۷۱ حکمت ۱۴۶ - ارزش دعا، صدقه و زکات دادن
- ۴۷۱ حکمت ۱۴۷
- ارزش دانش

- حکمت ۱۹۹ - نکوهش آوازش ۴۷۹
- حکمت ۲۰۰ - نکوهش انسان‌های شرور ۴۷۹
- حکمت ۲۰۱ - امدادهای الهی و حفظ انسان ۴۷۹
- حکمت ۲۰۲ - واقع‌نگری در مسائل سیاسی ۴۷۹
- حکمت ۲۰۳ - یاد مرگ و برهیزکاری ۴۷۹
- حکمت ۲۰۴ - بی‌توجهی به سیاس‌گذاری مردم ۴۷۹
- حکمت ۲۰۵ - گنجایش نامحدود ظرف علم ۴۸۱
- حکمت ۲۰۶ - ره آورد حلم و بردباری ۴۸۱
- حکمت ۲۰۷ - ارزش همانند شدن با خوبان ۴۸۱
- حکمت ۲۰۸ - مراحل خودسازی ۴۸۱
- حکمت ۲۰۹ - خبر از ظهور حضرت مهدی (عج) ۴۸۱
- حکمت ۲۱۰ - الگوهای پرهیزکاری ۴۸۱
- حکمت ۲۱۱ - ارزش‌های اخلاقی ۴۸۱
- حکمت ۲۱۲ - خودپسندی آفت عقل ۴۸۱
- حکمت ۲۱۳ - تحمل مشکلات و خشنودی ۴۸۱
- حکمت ۲۱۴ - نرم‌خویی و کامیابی ۴۸۱
- حکمت ۲۱۵ - اختلاف آفت اندیشه ۴۸۱
- حکمت ۲۱۶ - قدرت و تجاوزکاری ۴۸۱
- حکمت ۲۱۷ - دگرگونی روزگار و شناخت انسان‌ها ۴۸۱
- حکمت ۲۱۸ - حسادت آفت دوستی ۴۸۱
- حکمت ۲۱۹ - آرزوها آفت اندیشه ۴۸۳
- حکمت ۲۲۰ - روش قضاوت نسبت به انسان‌ها ۴۸۳
- حکمت ۲۲۱ - آینده دردناک ستمکاران ۴۸۳
- حکمت ۲۲۲ - بی‌توجهی به بدی بزرگاران ۴۸۳
- حکمت ۲۲۳ - حیاء و عیب‌پوشی ۴۸۳
- حکمت ۲۲۴ - برخی از ارزش‌های اخلاقی ۴۸۳
- حکمت ۲۲۵ - حسادت و بیماری ۴۸۳
- حکمت ۲۲۶ - طمع‌ورزی و خواری ۴۸۳
- حکمت ۲۲۷ - ارکان ایمان ۴۸۳
- حکمت ۲۲۸ - ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها ۴۸۳
- حکمت ۲۲۹ - ارزش قناعت و خوش خلقی ۴۸۳
- حکمت ۲۳۰ - راه به دست آوردن روزی ۴۸۳
- حکمت ۲۳۱ - تعریف عدل و احسان ۴۸۳
- حکمت ۲۳۲ - ره آورد اتفاق ۴۸۳
- حکمت ۲۳۳ - پرهیز از آغازگری در مبارزه ۴۸۵
- حکمت ۲۳۴ - تفاوت اخلاقی مردان و زنان ۴۸۵
- حکمت ۲۳۵ - نشانه خردمندی ۴۸۵
- حکمت ۲۳۶ - زشتی دنیای حرام ۴۸۵
- حکمت ۲۳۷ - اقسام عبادت ۴۸۵
- حکمت ۲۳۸ - مشکلات تشکیل خانواده ۴۸۵
- حکمت ۲۳۹ - زشتی سُستی و سخن چینی ۴۸۵
- حکمت ۲۴۰ - غصب و ویرانی ۴۸۵
- حکمت ۲۴۱ - آینده دردناک ستمکاران ۴۸۵
- حکمت ۲۴۲ - ارزش ترس از خداوند ۴۸۵
- حکمت ۲۴۳ - روش صحیح پاسخگویی ۴۸۵
- حکمت ۲۴۴ - مسؤولیت نعمت‌های الهی ۴۸۵
- حکمت ۲۴۵ - کاستی قدرت و کنترل شهوت ۴۸۵
- حکمت ۲۴۶ - هشدار از پشت کردن نعمت‌ها ۴۸۷
- حکمت ۲۴۷ - ره‌آورد سخاوت ۴۸۷
- حکمت ۲۴۸ - تقویت خوش‌بینی‌ها ۴۸۷
- حکمت ۲۴۹ - بهترین عمل‌ها ۴۸۷
- حکمت ۲۵۰ - خداشناسی در حوادث روزگار ۴۸۷
- حکمت ۲۵۱ - تلخی‌های و شیرینی‌های دنیا و آخرت ۴۸۷
- حکمت ۲۵۲ - فلسفه احکام الهی ۴۸۷
- حکمت ۲۵۳ - روش سوگند دادن ستمکار ۴۸۷
- حکمت ۲۵۴ - تلاش در اتفاق‌های اقتصادی ۴۸۷
- حکمت ۲۵۵ - تندخویی و جنون ۴۸۷
- حکمت ۲۵۶ - حسادت و بیماری ۴۸۷
- حکمت ۲۵۷ - راه‌آورد کردن دیگران ۴۸۷
- حکمت ۲۵۸ - صدقه و توانگری ۴۸۹
- حکمت ۲۵۹ - شناخت جایگاه وفاداری ۴۸۹
- حکمت ۲۶۰ - پرهیز از مُهلت دادن‌های خدا ۴۸۹
- حکمت ۲۶۱ - اشاره به ظهور امام زمان (عج) ۴۹۱
- حکمت ۲۶۲ - سخنوری ۴۹۱
- حکمت ۲۶۳ - پرهیز از دشمنی کردن ۴۹۱
- حکمت ۲۶۴ - سرپرستی زنان ۴۹۱
- حکمت ۲۶۵ - تأثیر ایمان در روح ۴۹۱
- حکمت ۲۶۶ - ضرورت پرداخت زکات ۴۹۳
- حکمت ۲۶۷ - اخلاق نظامی ۴۹۳
- حکمت ۲۶۸ - امید به پیروزی ۴۹۳
- حکمت ۲۶۹ - جهاد پیامبر (ص) ۴۹۳
- حکمت ۲۷۰ - مظلومیت امام علی (ع) ۴۹۵
- حکمت ۲۷۱ - مشکل حق ناشناسی ۴۹۵
- حکمت ۲۷۲ - مشکل هم‌نشینی با قدرتمندان ۴۹۵
- حکمت ۲۷۳ - نیکی به بازماندگان دیگران ۴۹۵
- حکمت ۲۷۴ - گفتار حکیمان و درمان ۴۹۵
- حکمت ۲۷۵ - روش صحیح پاسخ دادن ۴۹۵
- حکمت ۲۷۶ - پرهیز از حرص‌ورزی در کسب روزی ۴۹۵
- حکمت ۲۷۷ - اعتدال در دوستی‌ها و دشمنی‌ها ۴۹۵
- حکمت ۲۷۸ - روش برخورد با دنیا ۴۹۵
- حکمت ۲۷۹ - ضرورت حفظ اموال کعبه ۴۹۷
- حکمت ۲۸۰ - روش صحیح قضاوت ۴۹۷
- حکمت ۲۸۱ - ضرورت استقامت در برداشتن کجی‌ها ۴۹۷
- حکمت ۲۸۲ - ضرورت توکل به خداوند ۴۹۷
- حکمت ۲۸۳ - ضرورت عمل‌گرایی ۴۹۷
- حکمت ۲۸۴ - ضد ارزش‌های اخلاقی ۴۹۷
- حکمت ۲۸۵ - پرهیز از دورویی‌ها ۴۹۷
- حکمت ۲۸۶ - سوگند امام (عج) ۴۹۹
- حکمت ۲۸۷ - ارزش تداوم عمل ۴۹۹
- حکمت ۲۸۸ - شناخت جایگاه واجبات و مستحبات ۴۹۹
- حکمت ۲۸۹ - یاد قیامت و آمادگی ۴۹۹
- حکمت ۲۹۰ - برتری عقل از مشاهدۀ چشم ۴۹۹
- حکمت ۲۹۱ - غرور، آفت پندپذیری ۴۹۹
- حکمت ۲۹۲ - علل سقوط جامعه ۴۹۹
- حکمت ۲۹۳ - دانش نابودکننده عجزها ۴۹۹
- حکمت ۲۹۴ - ضرورت استفاده از فرصت‌ها ۴۹۹
- حکمت ۲۹۵ - سرانجام خوشی‌ها ۴۹۹
- حکمت ۲۹۶ - مشکل درک قضا و قدر ۴۹۹
- حکمت ۲۹۷ - جهل و خواری ۴۹۹
- حکمت ۲۹۸ - الگوی کامل انسانیت ۴۹۹
- حکمت ۲۹۹ - مسؤولیت نعمت‌ها ۴۹۹
- حکمت ۳۰۰ - روش تسلیت گفتن ۵۰۱
- حکمت ۳۰۱ - عزای پیامبر (ص) و بی‌تابی‌ها ۵۰۱
- حکمت ۳۰۲ - دوستی با احمق هرگز! ۵۰۱
- حکمت ۳۰۳ - فاصله میان شرق و غرب ۵۰۱
- حکمت ۳۰۴ - شناخت دوستان و دشمنان ۵۰۱

- حکمت ۲۹۹ - پرهیز از دشمنی ها ۵۰۱
- حکمت ۲۹۷ - ضرورت عبرت گرفتن ۵۰۱
- حکمت ۲۹۸ - اعتدال در دشمنی ها ۵۰۱
- حکمت ۲۹۹ - نماز در نگرانی ها ۵۰۱
- حکمت ۳۰۰ - شگفتی روزی بنندگان ۵۰۱
- حکمت ۳۰۱ - احتیاط در فرستادن بیک ها و نامه ها ۵۰۱
- حکمت ۳۰۲ - نیاز انسان به دعا ۵۰۱
- حکمت ۳۰۳ - ارزش دنیا دوستی ۵۰۳
- حکمت ۳۰۴ - ضرورت پاسخ دادن به درخواست ها ۵۰۳
- حکمت ۳۰۵ - غیرتمندی و ترک زنا ۵۰۳
- حکمت ۳۰۶ - نگهدارندگی اجل ۵۰۳
- حکمت ۳۰۷ - مشکل مال غارت شده ۵۰۳
- حکمت ۳۰۸ - ره آورد دوستی پدران ۵۰۳
- حکمت ۳۰۹ - ارزش گمان مؤمن ۵۰۳
- حکمت ۳۱۰ - ضرورت اطمینان به وعده های الهی ۵۰۳
- حکمت ۳۱۱ - نفرین امام علی (ع) ۵۰۳
- حکمت ۳۱۲ - روانشناسی عبادات ۵۰۳
- حکمت ۳۱۳ - جامعیت قرآن ۵۰۳
- حکمت ۳۱۴ - روش برخورد با متجاوز ۵۰۳
- حکمت ۳۱۵ - روش نویسندگی ۵۰۳
- حکمت ۳۱۶ - پیشوایی مؤمنان و تبیه کاران ۵۰۳
- حکمت ۳۱۷ - اختلاف مسلمین و انحراف یهودیان ۵۰۳
- حکمت ۳۱۸ - فاطمیت در مبارزات ۵۰۵
- حکمت ۳۱۹ - ره آورد شوم نهیدستی ۵۰۵
- حکمت ۳۲۰ - روش صحیح پرسیدن ۵۰۵
- حکمت ۳۲۱ - فاطمیت رهبری در مشورت ۵۰۵
- حکمت ۳۲۲ - ضرورت تقویت روحیه مردم پس از جنگ ۵۰۵
- حکمت ۳۲۳ - علل انحراف خوارج ۵۰۵
- حکمت ۳۲۴ - خداترس در خلوت گاه ها ۵۰۵
- حکمت ۳۲۵ - اندوه عزای محمد بن ابی بکر ۵۰۵
- حکمت ۳۲۶ - مهلت پذیرش توبه ۵۰۵
- حکمت ۳۲۷ - پیروزی های دروغین ۵۰۵
- حکمت ۳۲۸ - مسئولیت اجتماعی سرمایه داران ۵۰۵
- حکمت ۳۲۹ - بی نیازی از عذرخواهی ۵۰۷
- حکمت ۳۳۰ - مسئولیت نعمت ها ۵۰۷
- حکمت ۳۳۱ - ارزش اطاعت و بندگی ۵۰۷
- حکمت ۳۳۲ - مسئولیت رهبری ۵۰۷
- حکمت ۳۳۳ - روانشناسی مؤمن ۵۰۷
- حکمت ۳۳۴ - یاد مرگ و آرزوها ۵۰۷
- حکمت ۳۳۵ - آفات اموال ۵۰۷
- حکمت ۳۳۶ - مسئولیت وعده دادن ۵۰۷
- حکمت ۳۳۷ - ضرورت عمل گرای ۵۰۷
- حکمت ۳۳۸ - اقسام علم ۵۰۷
- حکمت ۳۳۹ - قدرت و حاکمیت اندیشه ۵۰۷
- حکمت ۳۴۰ - ارزش پاکدامنی و شکرگذاری ۵۰۷
- حکمت ۳۴۱ - روز دردناک ظالم ۵۰۷
- حکمت ۳۴۲ - راه بی نیازی ۵۰۷
- حکمت ۳۴۳ - شناخت مردم و ضد ارزش ها ۵۰۷
- حکمت ۳۴۴ - ضرورت توجه به فناپذیری دنیا ۵۰۷
- حکمت ۳۴۵ - یکی از راه های پاک ماندن ۵۰۹
- حکمت ۳۴۶ - مشکلات درخواست کردن ۵۰۹
- حکمت ۳۴۷ - جایگاه ستایش ۵۰۹
- حکمت ۳۴۸ - سخت ترین گناه ۵۰۹
- حکمت ۳۴۹ - الگوی انسان کامل ۵۰۹
- حکمت ۳۵۰ - روانشناسی مردان ستمکار ۵۰۹
- حکمت ۳۵۱ - امیدواری در سختی ها ۵۰۹
- حکمت ۳۵۲ - اعتدال در پرداخت به امور خانواده ۵۰۹
- حکمت ۳۵۳ - بزرگ ترین عیب ۵۰۹
- حکمت ۳۵۴ - روش تیریک گفتن در تولد فرزند ۵۰۹
- حکمت ۳۵۵ - پرهیز از تجمل گرایی ۵۱۱
- حکمت ۳۵۶ - قدرت خداوند در روزی رسانه ۵۱۱
- حکمت ۳۵۷ - روش تسلیت گفتن ۵۱۱
- حکمت ۳۵۸ - مسئولیت نعمت ها ۵۱۱
- حکمت ۳۵۹ - راه خودسازی ۵۱۱
- حکمت ۳۶۰ - ضرورت پرهیز از بدگمانی ۵۱۱
- حکمت ۳۶۱ - روش خواستن از خدا ۵۱۱
- حکمت ۳۶۲ - ضرورت پرهیز از درگیری ۵۱۱
- حکمت ۳۶۳ - نشانه بی خردی ۵۱۱
- حکمت ۳۶۴ - جایگاه پرسیدن ۵۱۱
- حکمت ۳۶۵ - ارزش های اخلاقی ۵۱۱
- حکمت ۳۶۶ - هماهنگی علم و عمل ۵۱۱
- حکمت ۳۶۷ - روش برخورد با دنیا ۵۱۱
- حکمت ۳۶۸ - فلسفه کیفر و پاداش ۵۱۳
- حکمت ۳۶۹ - خبر از مسیح ارزش ها ۵۱۳
- حکمت ۳۷۰ - هدفداری انسان و ضرورت تقوا ۵۱۳
- حکمت ۳۷۱ - ارزش های والای اخلاقی ۵۱۳
- حکمت ۳۷۲ - عوامل استحکام دین و دنیا ۵۱۳
- حکمت ۳۷۳ - مراحل امر به معروف و نهی از منکر ۵۱۵
- حکمت ۳۷۴ - مراحل امر به معروف و نهی از منکر ۵۱۵
- حکمت ۳۷۵ - مراحل شکست در مبارزه ۵۱۵
- حکمت ۳۷۶ - سرانجام حق و باطل ۵۱۵
- حکمت ۳۷۷ - ضرورت ترسیدن از عذاب الهی ۵۱۵
- حکمت ۳۷۸ - آثار شوم بخل ورزی ۵۱۷
- حکمت ۳۷۹ - اقسام روزی و پرهیز از حرص زدن ۵۱۷
- حکمت ۳۸۰ - ضرورت یاد مرگ ۵۱۷
- حکمت ۳۸۱ - ضرورت رازداری و کنترل زبان ۵۱۷
- حکمت ۳۸۲ - ارزش سکوت ۵۱۷
- حکمت ۳۸۳ - تلاش در اطاعت و بندگی ۵۱۷
- حکمت ۳۸۴ - راه چگونه زیستن ۵۱۷
- حکمت ۳۸۵ - دنیاشناسی ۵۱۷
- حکمت ۳۸۶ - ضرورت استقامت ۵۱۷
- حکمت ۳۸۷ - شناخت خوبی ها و پدی ها ۵۱۷
- حکمت ۳۸۸ - فقرزدایی و سلامت ۵۱۷
- حکمت ۳۸۹ - ضرورت عمل گرای ۵۱۷
- حکمت ۳۹۰ - برنامه ریزی صحیح در زندگی ۵۱۷
- حکمت ۳۹۱ - ضرورت ترک حرام و غفلت زدگی ۵۱۹
- حکمت ۳۹۲ - راه شناخت انسان ها ۵۱۹
- حکمت ۳۹۳ - روش برخورد با دنیا ۵۱۹
- حکمت ۳۹۴ - ارزش سخن ۵۱۹
- حکمت ۳۹۵ - ارزش قناعت ۵۱۹
- حکمت ۳۹۶ - راه خوب زیستن ۵۱۹
- حکمت ۳۹۷ - عطر خوب ۵۱۹
- حکمت ۳۹۸ - ترک غرور و یاد مرگ ۵۱۹
- حکمت ۳۹۹ - حقوق متقابل پدر و فرزند ۵۱۹
- حکمت ۴۰۰ - شناخت واقعیت ها و خرافات ۵۱۹
- حکمت ۴۰۱ - ضرورت هماهنگی با مردم ۵۱۹

- حکمت ۴۰۲ - ضرورت موقعیت شناسی ۵۱۹
- حکمت ۴۰۳ - پرهیز از کارهای گوناگون ۵۲۱
- حکمت ۴۰۴ - تفسیر لا حول ولا قوة الا بالله ۵۲۱
- حکمت ۴۰۵ - جاهلان متظاهر به دین ۵۲۱
- حکمت ۴۰۶ - اخلاق تهیدستان و توانگران ۵۲۱
- حکمت ۴۰۷ - ارزش عقل ۵۲۱
- حکمت ۴۰۸ - سرانجام حق ستیزی ۵۲۱
- حکمت ۴۰۹ - هماهنگی قلب و چشم ۵۲۱
- حکمت ۴۱۰ - ارزش پرهیزگاری ۵۲۱
- حکمت ۴۱۱ - احترام به استاد ۵۲۱
- حکمت ۴۱۲ - راه خودسازی ۵۲۱
- حکمت ۴۱۳ - راه تحمل مصیبت ها ۵۲۱
- حکمت ۴۱۴ - راه تحمل مصیبت ها ۵۲۱
- حکمت ۴۱۵ - دین شناسی ۵۲۱
- حکمت ۴۱۶ - روش برخورد با دنیا ۵۲۱
- حکمت ۴۱۷ - شرایط توبه و استغفار ۵۲۳
- حکمت ۴۱۸ - ره آورد حلم ۵۲۳
- حکمت ۴۱۹ - مشکلات انسان ۵۲۳
- حکمت ۴۲۰ - راه درمان شهوت و غوا هانت کننده ۵۲۳
- حکمت ۴۲۱ - ره آورد عقل ۵۲۳
- حکمت ۴۲۲ - ارزش نیکوکاری ۵۲۳
- حکمت ۴۲۳ - ره آورد خودسازی ۵۲۳
- حکمت ۴۲۴ - ارزش عقل و بردباری ۵۲۳
- حکمت ۴۲۵ - مسؤولیت توانگران ۵۲۵
- حکمت ۴۲۶ - دوچیز ناپایدار ۵۲۵
- حکمت ۴۲۷ - جایگاه شکوه کردن ۵۲۵
- حکمت ۴۲۸ - شناخت روز عید ۵۲۵
- حکمت ۴۲۹ - اندوه سرمایه داران ۵۲۵
- حکمت ۴۳۰ - اندوه زباندوزی ۵۲۵
- حکمت ۴۳۱ - انقسام روزی ۵۲۵
- حکمت ۴۳۲ - ویژگی های دوستان خدا ۵۲۵
- حکمت ۴۳۳ - ضرورت توجه به فناپذیری لذت ها ۵۲۵
- حکمت ۴۳۴ - آزمودن انسان ها ۵۲۵
- حکمت ۴۳۵ - ارزش های والای اخلاقی ۵۲۵
- حکمت ۴۳۶ - راه شناخت بزرگواران ۵۲۷
- حکمت ۴۳۷ - شناخت عدل و بخشش ۵۲۷
- حکمت ۴۳۸ - جهل و دشمن ۵۲۷
- حکمت ۴۳۹ - تعریف زهد و پارسایی ۵۲۷
- حکمت ۴۴۰ - نقش خوابیدن ها در زندگی ۵۲۷
- حکمت ۴۴۱ - تجربه کاری و شناخت مدیران ۵۲۷
- حکمت ۴۴۲ - راه انتخاب شهرها برای زندگی ۵۲۷
- حکمت ۴۴۳ - ویژگی های مالک اشتر ۵۲۷
- حکمت ۴۴۴ - ارزش شادابی در کار ۵۲۷
- حکمت ۴۴۵ - انسان شناسی ۵۲۷
- حکمت ۴۴۶ - ضرورت پرداخت دیون مردم ۵۲۷
- حکمت ۴۴۷ - ضرورت فقه در تجارت ۵۲۷
- حکمت ۴۴۸ - راه برخورد با مصیبت ها ۵۲۷
- حکمت ۴۴۹ - راه مبارزه با هواپرستی ۵۲۷
- حکمت ۴۵۰ - پرهیز از شوخی کردن ۵۲۷
- حکمت ۴۵۱ - روش برخورد با مردم ۵۲۷
- حکمت ۴۵۲ - معیار شناخت فقر و غنا ۵۲۷
- حکمت ۴۵۳ - علل انحراف زبیر ۵۲۹
- حکمت ۴۵۴ - راه غرور زدایی ۵۲۹
- حکمت ۴۵۵ - راه شناخت بزرگ ترین شاعر ۵۲۹
- حکمت ۴۵۶ - بهای جان آدمی ۵۲۹
- حکمت ۴۵۷ - تشنگان مال و علم ۵۲۹
- حکمت ۴۵۸ - نشانه های ایمان ۵۲۹
- حکمت ۴۵۹ - شناخت جایگاه جبر و اختیار ۵۲۹
- حکمت ۴۶۰ - ارزش صبر و تحمل ۵۲۹
- حکمت ۴۶۱ - غیبت نشانه ناتوانی ۵۲۹
- حکمت ۴۶۲ - پرهیز از غرور زدگی در ستایش ۵۲۹
- حکمت ۴۶۳ - دنیا برای آخرت است ۵۲۹
- حکمت ۴۶۴ - سرانجام دردناک بنی امیه ۵۲۹
- حکمت ۴۶۵ - ارزش های والای انصار ۵۲۹
- حکمت ۴۶۶ - دقت در مشاهدات ۵۲۹
- حکمت ۴۶۷ - وصف یکی از رهبران الهی ۵۲۹
- حکمت ۴۶۸ - مسؤولیت سرمایه داری ۵۳۱
- حکمت ۴۶۹ - پرهیز از افراط و تفریط نسبت به امام علی (ع) ۵۳۱
- حکمت ۴۷۰ - تعریف توحید و عدل ۵۳۱
- حکمت ۴۷۱ - شناخت جایگاه سخن و سکوت ۵۳۱
- حکمت ۴۷۲ - دعای باران ۵۳۱
- حکمت ۴۷۳ - ارزش رنگ کردن و آرایش ۵۳۱
- حکمت ۴۷۴ - ارزش عفت و پاکدامنی ۵۳۱
- حکمت ۴۷۵ - ارزش قناعت ۵۳۱
- حکمت ۴۷۶ - راه کشورداری ۵۳۱
- حکمت ۴۷۷ - بزرگ ترین گناه ۵۳۱
- حکمت ۴۷۸ - مسؤولیت آگاهان ۵۳۱
- حکمت ۴۷۹ - بدترین دوست ۵۳۱
- حکمت ۴۸۰ - آفت دوستی ۵۳۳
- فهرست موضوعی نهج البلاغه ۵۳۵
- جدول اختلاف نسخه ها ۶۶۹
- فهرست مطالب ۷۳۵
- دیگر آثار مترجم ۷۵۱